

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА

GAZETA

ОФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

ВЫХОДИТЬ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3 р. За 1 мѣнцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6 р. За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку на 40 буквъ платятъ 17 коп. ср.

Цѣна на мѣстѣ: Рoczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartalowa rs. 3, Miesięczna rs. 1.
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartalowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz na 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть оффициальная: Вильно.—Два статьи о графѣ Андрѣ Замойскомъ.—Высочайшія повелѣнія и указы.—Циркуляръ мин. фин.—Варшава.—
Часть неофициальная: Иностранныя извѣстія.—Общее обозрѣніе.—Италія.—Франція.—Англія.—Астрія.—
Пруссія.—Телеграфическія депеши.
Литер. отдѣлъ: Распоряженія по питейно-акцизному управленію.—Передовая статья.—Земледѣльческое обозрѣніе.
Выдержки изъ газетъ и журналовъ.—Церковь и школа.—Письма: отъ Соинскаго и изъ Кенигсберга.—Савь.—Текучія извѣстія.—
Виленскій дневникъ.—Объявленія.

T R E S C.

Дѣялъ урѣдowy: Вильно.—Два артыкулы о графѣ Андрѣ Замойскомъ.—Найвысше розказы (и указы)—Околнкі міністра skarbu.—Warszawa.
Дѣялъ неурѣдowy: Wiadomości zagraniczne.—Pogląd ogólny.—Włochy.—Francja.—Anglia.—Austria.—Prusy.—Depesze telegraficzne.
Дѣялъ literacki: Rozporządzenia w zarządach poboru akcyzy od trunków.—Artykuł wstępny.—Przegląd rolniczy i pism czasowych.—Kościół i Szkoła.—Listy: od Sołwińskiego i z Królweva.—Rozmaitości.—Wiadomości bieżące.—Dziennik Wileński.—Ogłoszenia.

Часть оффициальная.

ВИЛЬНО.

Отъ виленскаго военного, гродненскаго, ковенскаго и минскаго генераль-губернатора и командующаго войсками Виленскаго военного округа.

По случаю возникшихъ въ прошломъ году безпорядковъ и волнений, грозившихъ нарушеніемъ общественнаго спокойствія, равно какъ и для обузданія партіи людей неблагонамѣренныхъ, которые, для своекорыстныхъ цѣлей, покушались склонить мирныхъ обывателей къ участию въ ихъ преступныхъ замыслахъ, я нашелся вынужденнымъ, на основаніи предоставленной мнѣ ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ власти, изъясненной въ указѣ правительствующаго сената отъ 9-го августа прошлаго года за N. 39,060-мъ, объявить нѣкоторыя мѣстности Высочайше въѣзженнаго управленія моему краю на военномъ положеніи, признавая мѣру эту необходимою для общей безопасности и для охраненія личности и имущества мирныхъ жителей отъ всякаго насилія со стороны агитаторовъ.

Нынѣ, признавая возможнымъ постепенное снятіе военнаго положенія для того, чтобы облегчить городскимъ обывателямъ несомую ими квартирную повинность, я съ Высочайшаго ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА разрѣшенія, постановляю слѣдующее:

- 1) Военное положеніе, объявленное 22-го августа прошлаго года, снимается съ города Вильна съ уѣздомъ.
- 2) Должность виленскаго военнаго уѣзднаго начальника упраздняется.
- 3) Виленскому коменданту распорядиться о снятіи усиленныхъ карауловъ и постовъ, и представить соображенія о числѣ войскъ, необходимыхъ для отпращиванія обязанностей службы, дабы излишнія за тѣмъ команды, вывести изъ города.

4) Правила обязательныя, воспрещающія содержать оружіе, остаются въ своей силѣ, — и

5) Равнымъ образомъ сохраняютъ полную силу Высочайшія указы отъ 11-го апрѣля 1833 года о подверженіи за политическія преступленія военному суду.

О таковомъ опредѣленіи моемъ даю знать для всеобщаго свѣдѣнія.

1 Октября 1862 года.
Генераль-Адъютантъ Назимовъ.

Въ газетѣ „Journal de St.-Petersburg“ напечатаны слѣдующія два статьи:

Въ „Официальной Газетѣ Царства Польскаго“ отъ 17-го (29-го) сентября, напечатана была слѣдующая статья:

„Иностранныя журналы, основываясь на варшавскихъ корреспонденціяхъ, распространяютъ извѣстіе, что созваніе нѣкотораго числа землевладѣльцевъ и собственниковъ съ цѣлю представленія адреса произошло вслѣдствіе дозволенія, даннаго Его Императорскимъ Высочествомъ Великимъ Княземъ Намѣстникомъ, графу Замойскому. Такъ-какъ извѣстіе это ложно, Императорское правительство желало, чтобы публика не была введена въ заблужденіе слухомъ, распространяемымъ недоброжелательствомъ. На официалный запросъ, сдѣланный графу Замойскому для возстановленія истины, онъ отвѣчалъ 11-го сентября формальнымъ письменнымъ объявленіемъ слѣдующаго содержания: „Слѣдуя объявленію, что я не получаю отъ Его Императорскаго Высочества никакого дозволенія, и вмѣстѣ съ тѣмъ, что я не созываю никого.“

Приводя эту статью, мы считаемъ нужнымъ войти въ нѣкоторыя подробности о событіи, вызвавшемъ ее.

Землевладѣльцы, прибывшіе изъ разныхъ губерній Царства были созваны въ Варшаву въ числѣ отъ 200

лицъ имѣть различное учрежденіе: въ столицахъ, городахъ губернскихъ, уѣздныхъ и безъуездныхъ или заштатныхъ, равно въ градоначальствахъ, то само собою разуметься, что степень и предѣлы власти каждой полиціи, при исполненіи ея обязанностей по питейному сбору, ограничиваются тѣми правилами, какія въ подлежащихъ учрежденіяхъ для сего установлены:

А. **Общія обязанности полиціи по наблюденію за заведеніями для выдѣлки и продажи акцизныхъ напитковъ и издѣлій.**

§ 5. Полиція наблюдаетъ, чтобы заводы для выдѣлки напитковъ, подлежащихъ акцизу, и разныхъ издѣлій изъ вина и спирта, а равно заведенія для продажи оныхъ учреждались и содержались только лицами, имѣющими на то право, согласно ст. 107—113, 211, 237, 239—242, 264 и 265 положенія о питейномъ сборѣ, и только въ мѣстахъ, дозволенныхъ общими узаконеніями и ст. 212, 238, 246—248, 258—260, 262 и 263 положенія о питейномъ сборѣ.

§ 6. Полиція наблюдаетъ, чтобы учреждаемые питейныя заведенія имѣли устройство, дозволенное закономъ, согласно ст. 267 и 268 положенія о питейномъ сборѣ, а торговлю производили тѣмъ порядкомъ и въ то время, какъ установлено въ ст. 269—279 положенія о питейномъ сборѣ.

§ 7. Полиція наблюдаетъ, чтобы всѣ заведенія, торгующія напитками, имѣли вывѣски, согласно ст. 234 положенія о питейномъ сборѣ.

§ 8. Полиція наблюдаетъ, чтобы ни на заводахъ, находящихся въ веденіи акцизнаго управленія, ни въ заведеніяхъ, производящихъ торговлю пивными, не находились, для управленія ими заводами и заведеніями, или въ услуженіи, лица неизвѣстнаго званія или беззаконныхъ о своей личности удостовѣреній, а также, чтобы въ питейныхъ заведеніяхъ, гдѣ не торгуетъ самъ содержатель, свидѣль или прикащикъ удовлетворялъ тѣмъ условіямъ, которыя изложены въ ст. 264 и 266 положенія о питейномъ сборѣ.

§ 9. Полиція наблюдаетъ, чтобы въ заведеніяхъ, гдѣ продаются напитки, снѣдствія не содержались въ такой поспѣхъ, употребленіе которой воспрещено въ видахъ охраненія народнаго здравія; чтобы въ сихъ заведеніяхъ не были въ услуженіи лица, одержимыя приличными болѣзнями и чтобы ни въ сихъ заведеніяхъ

Дѣялъ урѣдowy.

ВИЛЬНО.

Od Wileńskiego Wojennego, Grodzieskiego, Kowieniskiego i Mińskiego Jeneral Gubernatora i Dowódcy wojsk w Wileńskim wojennym okręgu:

Z powodu zaszyłych w roku przeszłym nieporządków i zawichrzeń, które zagrażały i adwergowaniem ogólniej spokojności, jak również dla pohamowania partji ludzi źle myślących, którzy dla osobistych widoków usiłowali skłonić spokojnych obywateli do przyjęcia udziału w ich występnych zamiarach, byłem zmuszony, na mocy danej mi przez CESARZA JEGO MOŚCI władzy, wyrażonej w ukazie rządzącego senatu z dnia 9 sierpnia przeszłego roku za N. 39,060, ogłosić niektóre miejscowości Najwyżej powierzonego zarządowi mojemu krajowi, na stopie wojennej, uznając ten środek za niezbędny dla bezpieczeństwa ogólnego i dla zabezpieczenia osobistości i majątków spokojnych mieszkańców od wszelkich gwałtów ze strony agitatorów.

Obecnie, znajdując możliwem stopniowe zdjęcie stopy wojennej, dla tego, ażeby ulżyć miejskim obywatelom w spełnieniu przez nich powinności kwartiernej — ja za Najwyższemu CESARZA JEGO MOŚCI zezwoleniem stanowiąc o następujące:

- 1) Stopa wojenna ogłoszona dnia 22 sierpnia roku zeszłego zdejmuję się z miasta Wilna z powiatem.
- 2) Obowiązek Wileńskiego Wojennego powiatowego naczelnika ustaje.
- 3) Wileński Komendant ma się rozporządzić o zdjęciu powiększonych wart i posterunków i złożyć swój wniosek o ilości wojska niezbędnego dla

pełnienia obowiązków służby, ażeby zatem zbytecznie komendy wyprowadzić z miasta.

4) Prawidła obowiązujące względem zabronienia trzymania broni pozostają w swęj mocy.

5) Jak również pozostaje w swęj sile Najwyższy ukaz z d. 11 kwietnia 1833 r. o pociąganie za przestępstwa polityczne pod sąd wojenny.

O niniejszej decyzji mojej ogłaszam dla powszechniej wiadomości.

1-go października 1862 roku.
Podpisano: Jeneral-Adjutant Nazimow.

W „Journal de St. Petersburg“ wydrukowane zostały następujące dwa artykuły:

I. „W urzędowej gazecie Królestwa Polskiego z 17 (29) września wydrukowano następujący artykuł.

Na zasadzie korespondencji Warszawskich, dzienniki zagraniczne rozgłaszają wiadomość, że zwolanie w Warszawie pewnej liczby właścicieli ziemskich dla podania adresu, nastąpiło skutkiem upoważnienia, jakie Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę Namiestnik miał udzielić hr. Zamojskiemu.

Gdy twierdzenie to jest zupełnie fałszywe, przeto rządowi Jego C. K. Mości zależało na tém, aby publiczność nie była w błąd wprowadzona wieściami szerzonymi oczywiście przez ludzi złej woli. Hr. Zamojski urzędownie wezwany o zwroczenie rzeczy na drogę prawdy, złożył pod dniem 11 (23) września formalną piśmienną deklarację następującej osnowy:

„Pospieszam oświadczyć, iż od Jego Cesarskiej Wysokości Mości do jakiegobądź upoważnienia nieotrzymałem i że też nikogo nie zwolywałem.“

Podając ten artykuł musimy wejść w niektóre szczegóły o wypadku, który go spowodował.

Obywatele ziemscy, przybyli z różnych gubernij Królestwa wezwani zostali do Warszawy w liczbie od 200 do

liczby na заводахъ не были продаваемы напитки съ вредною для здоровья примѣсью.

§ 10. ПОВѢРКА правильности самого производства на заводахъ, выдѣлывающихъ акцизные напитки и издѣлія и повѣрка дѣйствій оптовыхъ складовъ принадлежатъ исключительно акцизному управленію и полиціи въ оную не вмѣшивается; права ея въ отношеніи сихъ заводовъ ограничиваются только, на основаніи ст. 5 сей инструкции, наблюденіемъ за тѣмъ, чтобы не было въ дѣйствіи заводовъ беззаконныхъ патентовъ и свидѣтельствъ, а оптовыхъ складовъ безъ патентовъ.

§ 11. Обязанность непосредственнаго надзора по вышеизложеннымъ статьямъ полиціи выполняеть: 1) личнымъ посѣщеніемъ и осмотромъ; 2) собраніемъ свѣдѣній, а равно принятіемъ извѣстій, жалобъ и доносовъ.

§ 12. При обнаруженіи на заводахъ нарушеній положенія о питейномъ сборѣ, не влекущихъ за собою немедленнаго закрытія завода или прекращенія производства полиція обязана дѣйствовать такъ, чтобы не останавливать хода завода.

§ 13. Въ случаѣ открытія полиціею нарушеній таковыхъ правилъ положенія о питейномъ сборѣ, наблюденіе за которыми на основаніи вышеизложенныхъ статей, принадлежитъ полиціи, сія послѣдняя немедленно приступаетъ къ производству дознанія или формальнаго слѣдствія, согласно наказу полиціямъ, сообщая о томъ окружному акцизному управленію, для присылки депутата, во всѣхъ случаяхъ, кромѣ исчисленныхъ въ ст. 35—49 правилъ о взисканіяхъ за нарушеніе постановленій о питейномъ сборѣ и о судопроизводствѣ по симъ дѣламъ, и въ случаѣ нарушенія общихъ полицейскихъ постановленій. Дознанія, подлежащаго разсмотрѣнію судебнаго порядкомъ, полиція должна передавать, на основаніи 21 ст. наказа полиціямъ, судебному слѣдователю для дальнѣйшаго производства; для же, подлежащаго разсмотрѣнію судебно-полицейскимъ порядкомъ, должны разрѣшаться полиціею, на основаніи главы IV раздѣла II правилъ о взисканіяхъ за нарушеніе постановленій о питейномъ сборѣ и о судопроизводствѣ по симъ дѣламъ.

В. **Общія обязанности полиціи по содѣйствію акцизному управленію въ охраненіи доходова казны.**

§ 14. Въ случаѣ, означенномъ въ ст. 143 положенія о питейномъ сборѣ, полиція, по требованію акцизнаго

управленія или по приглашенію заводчика или его повѣреннаго, обязана прибыть къ назначенному сроку съ понятными для снятія печатей на заводахъ, выдѣлывающихъ напитки, подлежащіе акцизу.

§ 15. Полиція обязана, на основаніи 206 и 207 ст. положенія о питейномъ сборѣ, присутствовать при освидѣтельствованіи въ таможенъ отпавляемыхъ за границу водокъ, лака, полтуры и др. издѣлій изъ оплаченнаго акцизомъ вина, а также при смѣшеніи въ заводскихъ подвалахъ и оптовыхъ складахъ сахара, назначеннаго для осветительной жидкости, съ скипидаромъ.

§ 16. Чины мѣстной полиціи обязаны немедленно производить, при участіи акцизнаго управленія, надлежащее дознаніе въ случаѣ, когда сгоритъ винокуренный заводъ или заводскій подвалъ съ виномъ, не оплаченнымъ акцизомъ и сообразно открывшимся обстоятельствомъ, передавать дознаніе или судебному слѣдователю для производства формальнаго слѣдствія, или представлять въ земскую или гордскую полицію по принадлежности.

§ 17. Въ случаѣ оказываемаго, гдѣ бы то ни было, сопротивленія или препятствія выполненію должностными лицами акцизнаго управленія законныхъ ихъ обязанностей, полиція, по требованію означенныхъ должностныхъ лицъ, немедленно должна явиться въ тѣ мѣста для возстановленія правъ, предоставленныхъ должностнымъ лицамъ акцизнаго управленія положеніемъ о питейномъ сборѣ (ст. 103).

§ 18. Обнаруженіе и изслѣдованіе нарушеній положенія о питейномъ сборѣ, касающихся интересовъ казны, совершенныхъ въ заводахъ, заводскихъ подвалахъ, во временныхъ и оптовыхъ складахъ, — относится къ непосредственной обязанности акцизныхъ управленій, а нарушенія правилъ означеннаго положенія, совершенныя виѣ означеннымъ мѣстамъ, преслѣдуются полиціею: по сія полѣдная должна въ тоже время давать знать о таковыхъ нарушеніяхъ акцизному управленію для присылки къ слѣдствію депутата. Изъ сихъ послѣднихъ нарушеній судебно-полицейскому разбирательству принадлежатъ тѣ, за кои установлены одни денежныя взисканія.

(Окончаніе будетъ).

ИНСТРУКЦІЯ

ПОЛИЦІЯМЪ ОБЪ ОБЯЗАННОСТЯХЪ ИХЪ ПО ПИТЕЙНОМУ СБОРУ.

§ 1. Настоящею инструкціею опредѣляются:

А. **Общія обязанности полиціи по наблюденію за заведеніями для выдѣлки и продажи акцизныхъ напитковъ и издѣлій.**

Б. **Общія обязанности полиціи по содѣйствію акцизному управленію въ охраненіи доходова казны.**

§ 2. Къ общимъ обязанностямъ полиціи, согласно 102 ст. положенія о питейномъ сборѣ, относятся: а) непосредственное наблюденіе за исполненіемъ такихъ правилъ положенія о питейномъ сборѣ и общихъ узаконеній, нарушеніе которыхъ не влечетъ за собою прямого ущерба казеннаго интереса, но которыя установлены для охраненія правъ частныхъ лицъ, общественной и частной безопасности, нравственности, благочинія и народнаго здравія; б) производствѣ по дѣламъ сего рода дознаній, слѣдствій и разбирательства, на основаніи общихъ законовъ о порядкѣ дѣйствія полицейской власти и особыхъ правилъ о взисканіяхъ за нарушеніе постановленій о питейномъ сборѣ и судопроизводствѣ по симъ дѣламъ.

§ 3. Къ особымъ обязанностямъ полиціи, согласно 102 и 103 ст. положенія о питейномъ сборѣ, принадлежатъ: мѣры въ отношеніи охраненія интересовъ казны, а именно: а) надзоръ въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ не существуетъ особой торговой полиціи за выдѣлкою и продажей питей по установленнымъ патентамъ; б) повсемѣстное предупрежденіе продажи питей не изъ установленныхъ въ положеніи мѣстъ; в) содѣйствіе акцизному управленію по предмету возлагаемаго собственно на сіе послѣднее надзора за исполненіемъ заводчиками правилъ о порядкѣ производства питей и выпуска оныхъ изъ заводовъ и складовъ и преслѣдованія нарушителей положенія о питейномъ сборѣ; г) непосредственное въ этомъ отношеніи распоряженіе въ случаяхъ, точно означенныхъ въ положеніи, и д) производствѣ дознаній, изслѣдованій, и разбирательства по нѣкоторымъ изъ дѣлъ сего рода, на основаніи правилъ о взисканіяхъ за нарушеніе постановленій о питейномъ сборѣ и о судопроизводствѣ по симъ дѣламъ.

§ 4. Такъ какъ по дѣйствующимъ законамъ полиціи

до 300 человекъ и нѣмалъ совѣщаній, на которыхъ обсуждались политическіе вопросы. Дѣло шло объ адресѣ Его Императорскому Высочеству Великому Князю Намѣстнику, и съ дѣлою скрыть характеръ этихъ совѣщаній, распушенъ былъ слухъ, о которомъ упоминается въ статьѣ, т. е., что Его Императорское Высочество Великій Князь Намѣстникъ въ бесѣдахъ своихъ съ графомъ Андреемъ Замойскимъ, дозволилъ ему войти въ сношенія съ другими землевладельцами для сообщенія Ему желаній націи.

Сначала эти мнимые депутаты повидимому, имѣли только намѣреніе придать адресу характеръ согласія съ правительствомъ, испрашивая въ то же время *національныхъ урчещеній*, о сущности которыхъ они удерживались говорить. Но вскорѣ, одобренные да мнимыми дозволеніемъ Великому Князю Намѣстнику или увлеченные горячими преніями, они удалились отъ этой программы, и желанія, выраженные ими въ проектѣ ихъ адреса, независимо отъ абсолютнаго охужденія дѣйствіи правительства, дошли даже до требованія присоединенія Литвы, Волыни и Подолія къ Царству Польскому.

Извѣщенный о содержаніи адреса, графъ Замойскій объявилъ себя не только противъ содержанія его, но и противъ самой мысли поданія адреса.

Это мнѣніе побудило собраніе землевладельцевъ отказаться отъ своего намѣренія, они замѣнили свой адресъ письмомъ, адресованнымъ уже не къ Великому Князю Намѣстнику, но къ графу Замойскому, которому они поручили сообщить Его Императорскому Высочеству о мнимыхъ желаніяхъ націи.

Эти желанія были впрочемъ изложены почти въ тѣхъ же выраженіяхъ, какъ и въ проектѣ адреса. Въ нихъ заключалось тоже охужденіе правительственныхъ дѣйствій, также просьба о восстановленіи границъ 1772 года.

Этотъ документъ былъ врученъ графу Замойскому, который не отказался дать ему ходъ, оставя только за собою выборъ удобнаго для этого времени.

Рассказанные нами факты представляли двойственный характеръ.

Съ одной стороны, правительство не могло допустить существованія частнаго собранія, немѣняемаго никакою законною одобреніемъ, присвоеннаго себѣ самою властью право говорить отъ имени націи, осуждать дѣйствія администраціи, требовать измѣненія основныхъ принциповъ правленія и разширенія границъ Царства, обсуждать и ставить условіемъ содѣйствія страны, рѣшеніе политическихъ вопросовъ, разсмотрѣнныхъ и рѣшенныхъ частными лицами, не составляющими утвержденнаго закономъ политическаго учрежденія.

Царство Польское надѣлено верховною инициативою, учрежденіями, начертанными правильными путемъ для развитія нуждъ и развитія интересовъ страны. Въслѣдствіе этого правительство не могло допустить, чтобы частное собраніе вышло изъ-подъ государственнаго вѣдѣнія, и чтобы часть страны присвоила себѣ право говорить отъ имени всей націи.

Съ другой стороны, оставленіе первоначальнаго проекта прамата адреса, замѣненіе этого проекта простымъ письмомъ къ графу Замойскому, письмомъ *неподписаннымъ*, и представленіе котораго даже было отложено до болѣе удобнаго времени, показываютъ, что собраніе землевладельцевъ сознавало незаконность своихъ дѣйствій, и что оно старалось устроить *улику*, которая бы прямо поддержала ихъ закономъ высказанію.

Всѣ эти обстоятельства были приняты во вниманіе Великимъ Княземъ Намѣстникомъ при обсужденіи этого событія.

Дѣло, порученное Его Императорскому Высочеству Государемъ, есть въ одно и тоже время дѣло примѣренія и твердости—примѣренія для предотвращенія прискорбныхъ столкновеній, твердости для подавленія ихъ въ случаѣ нужды.

Великій Князь Намѣстникъ въ принятыхъ имъ мѣрахъ ни разу не отклонился отъ этихъ началъ.

Въ настоящихъ обстоятельствахъ провозглашеніе манифестаціи противъ закона было остановлено ее.

Съ этою целью въ „Официальной Газетѣ“ Царства Польскаго была напечатана слѣдующая статья:

„На-дняхъ, нѣкоторое число землевладельцевъ, составившихъ незаконнымъ образомъ, собраніе въ Варшавѣ, въслѣдствіе собранія, произшедшаго у графа Андрея Замойскаго, составили адресъ, который и поручили ему, адресъ, имѣющій целью выразить мнимыя желанія націи, и содержаніе котораго преступило границы учрежденія страны.“

„Императорское правительство не позволяло, чтобы собраніе частныхъ людей присвоило себѣ право утвержденнаго закономъ учрежденія, и чтобы кто-бы то ни было изъ подданныхъ Императора и Царя, становился органомъ и главою подобнаго собранія.“

„Графъ Андрей Замойскій долженъ отдать отчетъ Монарху въ своемъ поведеніи, противномъ установленному порядку вещей.“

„Съ этою целью графъ Замойскій былъ отправленъ сегодня въ С.-Петербургъ.“

Эта статья имѣла целью остановить незаконную демонстрацію и уничтожить ложные слухи, которые необходимо должны были распространиться насчетъ отсылки графа Замойскаго въ С.-Петербургъ. Онъ отправился туда, призванный объяснить предъ лицомъ своего Государя въ злоупотребленіи, которое онъ допустилъ сдѣлать изъ своего имени и своего личнаго положенія.

Первый пунктъ, насчетъ котораго графу Замойскому приходилось дать объясненіе, было устройство и степеніи его участія въ этомъ поступкѣ землевладельцевъ, и особенно слухъ, подтвержденный иностранными журналистами о мнимомъ дозволеніи, полученномъ имъ отъ Великому Князю Намѣстнику, созвать депутатовъ отъ землевладельцевъ, и совѣтоваться съ ними насчетъ *желаній* страны.

Графъ Замойскій далъ письменное опроверженіе, которое обнародовано.

Изъ этого документа слѣдуетъ, что онъ не получалъ никакого дозволенія и никого не сосылывалъ.

Итакъ собраніе землевладельцевъ и все послѣдовавшее было только слѣдствіемъ необдуманнаго увлеченія.

Тѣмъ не менѣе оно составляло нарушеніе закона, послѣдствія котораго могли быть очень важны.

Оно клонилось къ нарушенію правильнаго хода различныхъ учрежденій, которымъ болшая часть изъ мнимыхъ депутатовъ, могли быть приглашены содѣйствовать въслѣдствіе выборовъ, и которымъ имѣютъ целью разсмотрѣнія и развитіе настоящихъ интересовъ страны.

Оно отклонило ихъ такимъ образомъ отъ законнаго пути, открытаго для ихъ дѣятельности, и на которомъ просвѣщенные и вліятельные классы націи обязаны отвѣчать первые на призы къ ихъ содѣйствію общему благому, дѣлаемому Государемъ.

Это собраніе могло доставить элементы и дать средоточіе волненіямъ, которыя стараются поддержать въ странѣ, и къ усмиренію которыхъ клонятся все усилія правительства.

Самъ графъ Замойскій, принявъ порученіе ему данное, подвергалъ свое имя опасности сдѣлаться знаменемъ, подъ защиту котораго партія безпорядковъ не предприняла бы поставивъ свои анархическія стремленія, отвергнувъ всѣми честными и преданными странѣ людьми въ Польшѣ.

Отъ этихъ-то результатовъ хотѣло правительство удалять графа, призвавъ его въ С.-Петербургъ.

Кромѣ того Его Императорское Высочество Государь Императоръ, намѣлъ, что возвращеніе Замойскаго въ Варшаву при настоящихъ обстоятельствахъ можетъ представить нѣкоторыя неудобства. Графъ Замойскій отправится на нѣкоторое время за границу.

Такова истина объ этомъ событіи, искаженномъ и постраданномъ журналисткою.

II.

Газета Journal des Débats въ номерѣ отъ 16-го септембра, напечатала весьма громкую статью, на основаніи одной корреспонденціи изъ Варшавы, по поводу такъ называемаго въ этой корреспонденціи *изгнанія графа Замойскаго въ С. Петербургъ*.

Мы уже представили нашимъ читателямъ точныя подробности этого событія, которое такъ стараются искажать. Одиѣ эти подробности достаточны уже, чтобы разоблачить всѣ доводы, представляемые Journal des Débats. Когда принято ложное начало, то слѣдствія, которыя могутъ быть выведены изъ него самой строгонъ логикой, всегда окажутся также ложными.

Но Journal des Débats дѣлаетъ, по поводу упомянутаго событія, политическія соображенія о положеніи Россіи относительно Польшы—соображенія, приближающія въ самымъ основаніямъ—то-есть въ неправильномъ объясненіи трактатовъ 1815 г., изъ которыхъ стараются вывести новѣйшее государственное право Польшы.

Насъ удивляетъ, между прочимъ, неожиданно овладѣвшая почтенной газетой пѣвность къ трактатамъ 1815 года, которые, на сколько намъ извѣстно, не составляли до сихъ поръ предмета ея исключительнаго пристрастія, но крайней мѣрѣ во всемъ, что касалось въ этихъ трактатахъ до Франціи. Но, какъ бы неожиданно ни была для насъ эта новость, мы расположены взглянуть на нее серьезно, и раскрыть тѣ заключенія, которыми искажаются весьма важныя вопросы международнаго права.

Journal des Débats утверждаетъ, что „трактаты 1815 года, составляющіе, вмѣстѣ съ utrechtскимъ и вестфальскимъ, три столба, на которыхъ покоится союзъ европейскихъ государствъ, возстановили, между прочимъ, въ новой формѣ и при нѣкоторыхъ особенныхъ условіяхъ, польское королевство, уничтоженное снова въ 1831 г., дѣйствіемъ авторитета, до сихъ поръ непризнаннаго Европою.“

Чтобы оцѣнить это утвержденіе надлежащимъ образомъ, мы не можемъ сдѣлать ничего лучше, какъ напомнить сущность сношеній, предметомъ которыхъ была Польша, со времени 1815 года.

Всѣ эти сношенія заключаются въ двухъ трактатахъ, непосредственно заключенныхъ между тремя державами призванными, по своему положенію, управлять судьбами поляковъ, находившихся подъ ихъ господствомъ.

Оби эти трактата, заключенные, одинъ—между Россіей и Австріей, другой между Россіей и Пруссіей, относятся къ 21-му апрѣлю (3-го мая) 1815 года.

Въ первомъ трактатѣ, въ статьѣ 5-й, постановлено: „Городство варшавское, за исключеніемъ тѣхъ частей его, которыя приобрѣтаютъ иное назначеніе на основаніи нижеслѣдующихъ статей и на основаніи трактата, подписанаго въ тотъ же день между Е. В. Императоромъ Всероссийскимъ и е. в. королемъ прусскимъ, присоединяется къ имперіи Россійской. Оно соединяется *первоначально* своему конституціи съ этой имперіей на вѣчно владѣніи Е. В. Императоромъ Всероссийскимъ, его наследниками и преемниками. Его Императорское Величество *оставляетъ за собою* право предоставлять этому владѣнію, пользующемуся *опредѣленною администраціей*, то внутреннее развитіе, какое онъ сочтетъ *приличнымъ*. Царя присоединить къ своимъ другимъ титуламъ титулъ царя польскаго согласно протоколу, употребленному и свѣдѣнію для титуловъ, соединенныхъ со всѣми другими его владѣніями. Поляки, поданные высокими договаривавшимися сторонами, „получаютъ *представительство и національныя учрежденія*, опредѣляемые *тѣмъ родомъ политическаго существованія, который будетъ найденъ каждымъ изъ нихъ правительствомъ, которому они принадлежатъ, полезнымъ и приличнымъ для нихъ*.“

Статья 3-я отдѣльнаго трактата, заключеннаго между Россіей и Пруссіей, содержитъ въ себѣ условія, совершенно согласныя съ тѣми, что приведенными нами.

Эти условія—и именно условія 5-й статьи—содержались въ актѣ вѣскаго конгресса, подписанномъ 9-го іюня (28-го мая) 1815 г. уполномоченными всеми державами, призванными для содѣйствія этому всеобщему соглашенію.

Отсюда слѣдуетъ, *преджде всего*, что начала, на которыхъ зиждутся условія страны, составившей прежде герцогство Варшавское, составляли предварительно и исключительное дѣло трехъ державъ, непосредственно заинтересованныхъ въ утвержденіи новаго порядка вещей, сообразно съ нуждами, безопасностью и благосостояніемъ ихъ собственныхъ государствъ.

Затѣмъ, далеке отъ того, чтобы ограничить заранее принятыми формами, право дать, согласно своимъ собственнымъ убѣжденіямъ, своимъ польскимъ подданнымъ, вѣзвѣстный родъ политическаго существованія,—всѣ три правительства напротивъ позаботились, точнымъ образомъ опредѣлить политическое устройство Польшы, смотря по тому, на сколько каждое правительство найдетъ его полезнымъ и приличнымъ.

Итакъ, держава, подписавшія общій актъ вѣскаго конгресса, далека отъ того, чтобы рѣшиться контролировать Россію, Австрію и Пруссію въ ихъ намѣреніяхъ относительно рода политическаго существованія ихъ польскихъ подданныхъ, только просто приняли отдѣльные трактаты, заключенные между тремя упомянутыми державами, безъ всякой оговорки или объясненія, который давали бы право на вмешательство Европы въ примѣненіи тѣми же тремя державами своего права на утвержденіе въ своихъ польскихъ провинціяхъ учрежденій, которыя будутъ найдены ими полезными и приличными.

Что же касается текста обязательствъ, ратификованныхъ въ общемъ актѣ вѣскаго конгресса, то онъ совершенно ясенъ.

Герцогство Варшавское *присоединяется къ Россіи на вѣчныя времена, неразрывно соединяется своему конституціи съ Россіей*. Здѣсь слово *конституція* не имѣетъ вовсе того значенія, какое ему прѣдается въ новѣйшее время. Оно означаетъ только общую форму устройство, но не особую форму правленія. Каждое государство имѣетъ основной законъ; актъ вѣскаго конгресса подтвердилъ, что конституція, или основной законъ, каковыя бы онъ ни былъ, для частей герцогства варшавскаго, *присоединяется неразрывно эти части къ Россіи*: по воле

300 осѣи и odbywali narady, na których roztrząsano kwestję polityczną. Chodzilo o podanie adresu Jego Cesarzskiej Wysockosci Wielkiemu Księciu Namiestnikowi i w celu zamaskowania charakteru tych obrad rozpuszczono pogłoskę, o której jest mowa w rzezymym artykule, t. j. iż Jego Cesarzka Wysockosc Wielki Księzia Namiestnik w naradach swych z hrabią Andrzejem Zamojskim dozwolił mu porozumieć się z drugimi obywatelami dla udzielenia Mu życzenia narodu.

Z początku ci mniemani deputaci, jak się zdaje, mieli tylko zamiar nadać adresowi charakter łączności z rządem, prosząc o n a r o d o w e i n s t y t u c j e, o których istocie wstrzymywali się wspominać. Lecz wkrótce bądź w skutek mniemanego zezwolenia Wielkiego Księcia, bądź powodowani żarliwością dyskusyj, odstąpili od tego programu i życzenia ich wyrażone w projekcie adresu, potępiając bezwzględnie czynności rządu, doszły do żądania przyłączenia Litwy, Wołynia i Podola do Królestwa Polskiego.

Zawiadomiony o treści adresu, hrabia Zamojski oświadczył się nie tylko przeciw tej treści, lecz też nawet przeciw samej myśli podania adresu.

Takie zdanie spowodowało zgromadzenie wyrzec się swego zamiaru, i zamienić swój adres na list adresowany nie już do Wielkiego Księcia Namiestnika, lecz do hrabiego Zamojskiego, któremu polecili zawiadomić Wielkiego Księcia o mniemanych życzeniach kraju.

Życzenia te zresztą były wyluszczone prawie w tychże samych słowach, jak i w projekcie adresu. W nich zawierało się także potępienie czynności rządu, i też sama prośba o przywrócenie granic 1772 roku.

Dokument ten został wręczony hrabiemu Zamojskiemu, który zgodził się nadać mu kierunek, zastrzegając tylko sobie wybór stosownego ku temu czasu.

Opowiadane przez nas fakta okazywały dwójsty charakter, z jednej strony rząd nie mógł dopuścić istnienia prywatnego zgromadzenia, niemającego żadnego prawnego upoważnienia, przywłaszczającego sobie samowolnie prawo zabierania głosu w imieniu całego narodu, przesądzać czynności administracji, wymagać odmiany zasadniczych principów rządu i rozszerzenia granic Królestwa, sądzić i stawiać za warunek współdziałania kraju, rozstrzygnięcia kwestyj politycznych, rozpoznawanych i zdecydowanych przez osoby prywatne, nie składające zatwierdzonej prawem instytucji politycznej.

Królestwo Polskie obdarzone zostało najwyższą inicjatywą, instytucjami, zakreślającymi prostą drogę dla wyrażenia potrzeb i rozwoju interesów kraju. Skutkiem tego rząd nie mógł dozwolić, aby prywatne zgromadzenie stało się jak państwo w państwie, i aby część kraju przywłaszczyła sobie prawo mówienia w imieniu całego narodu.

Z drugiej strony, zaniechanie pierwotnego projektu bezpośredniego adresu, zamiana tego adresu na zwyczajny list uboczny do hrabiego Zamojskiego, list niepodpisany, i podanie którego nawet odroczono do stosowniejszego czasu, wszystko to dowodzi, że zgromadzenie obywateli uważało nieprawność swego postępowania i starało się uchylić dowód, któryby ich wprost do odpowiedzialności prawnej pociągnął.

Wszystkie te okoliczności zostały uwzględnione przez Wielkiego Księcia Namiestnika przy rozpoznanii tego wydarzenia.

Dzieli, polecenie Jego Cesarzkiej Wysockosci jest zarazem dziełem zgody i nieugiętości—zgody dla uchylenia smutnych kolizyj, nieugiętości, dla przytłumienia onych w razie potrzeby.

Wielki Książę Namiestnik, w przedsiębranych przez niego środkach ani jednego razu nie odstąpił od tych zasad.

W obecnych okolicznościach wydarzyła się manifestacja przeciwna prawu. Obowiązkiem rządu było ją powstrzymać.

W tym celu w urzędowej gazecie Królestwa Polskiego wydrukowany był następujący artykuł:

„Ostatnimi dniami pewna liczba właścicieli ziemskich nielegalnie zwołana, zjechała się w Warszawie i skutkiem obrad u hr. Andrzeja Zamojskiego odbywanych, ułożyła do niego odezwę, mającą streszczać jakoby żądania narodu, a przekraczającą zakres instytucji krajowych.“

Rząd NAJJAŚNIEJSZEGO PANA nie dopuści, ażeby zbiór osób prywatnych przywłaszczył sobie znaczenie ukonstytuowanego ciała i żeby któkolwiek z pośród poddanych CESARZA i KRÓLA występował jako organ i przewodnik takiego zebrania.

Za postępowanie to ustanowionemu porządkowi przeciwnie, hr. Andrzej Zamojski przed MONARCHĄ swoim odpowiadać winien.

W tym celu hr. Zamojski wysłany został wczoraj do Petersburga.

Artykuł ów miał na celu powstrzymać nieprawą demonstrację i przytłumić fałszywe pogłoski, które konieczne musiałyby się rozchodzić z powodu wystąpienia hrabiego Zamojskiego do Petersburga. On udał się tam dla usprawiedliwienia się przed osobą swego Cesarza, z nadźwycia, które dozwolił uczynić ze swego imienia oraz osobistego swego położenia.

Pierwszym punktem, z którego wypadło hrabiemu Zamojskiemu zdać sprawę, był rodzaj i stopień jego uczestnictwa w tym postępowaniu obywateli ziemskich, a w szczególności pogłoska, powtarzana przez zagraniczne dzienniki o mniemanej zezwoleniu otrzymanem przez niego od Wielkiego Księcia Namiestnika, wezwac deputatów od obywateli ziemskich i naradzać się z nimi co do życzeń kraju. Hrabia Zamojski dał śmiśienne zaprzeczenie, które zostało ogłoszone.

Z tego dokumentu pokazuje się, iż nie miał żadnego zezwolenia i nikogo nie wzywał.

A więc zgromadzenie obywateli ziemskich i wszystko co za to nastąpiło, było tylko skutkiem nieobmyślanego uniesienia.

Niezważając na to, było w tym przestąpieniu prawa i skutki mogły być bardzo ważne.

Dążyło to do rozzerwania prawidłowego biegu rozmaitych instytucji, do uczestniczenia w których większa część mniemanych deputatów może być wzywana w skutek wyborów i które mają na celu rozpoznanie i rozwój obecnych interesów kraju.

To sprowadzało ich w ten sposób z drogi legalnej, otwartą dla ich działalności, i na której światło i wpływo klasy narodu pierwsze obowiązane są odpowiadać na wezwanie ich do współdziałania dla dobra ogólnego przez Monarchę uczynione.

Zgromadzenie to mogło przysposobić żywo i dać początek ruchom, które starały się utrzymać w kraju i ku usmierzeniu których skierowane są wszystkie usiłowania rządu.

Sam hrabia Zamojski, przyjąwszy dane sobie polecenie, naraził imię własne na niebezpieczeństwo stania się sztan-darem, pod obronę którego partja nieporządków niezaniechałaby postawić swoje anarchiczne dążenia, potępione przez wszystkich prawych i oddanych krajowi ludzi w Polsce.

Od takich to następstw rząd zamierzał uchylić hrabiego, wzywając go do Petersburga.

Prócz tego Jego Cesarzka Mość Cesarz Jegom ość znajduje, że powrót hrabiego Zamojskiego do Warszawy, przy obecnych okolicznościach mieć może niektóre niedogodności. Hrabia Zamojski wyjedzie na czas jakiś za granicę.

Taka jest prawda o tѣm wydarzeniu, spaczonym przez dziennikarstwo zagraniczne.

II.

— Dziennik Journal des Débats w numerze swoim z d. 16 (28) m. września umieścił bardzo szumny artykuł na zasadzie jedyną korespondencją z Warszawy, z powodu tak nazwanego w tym liście w y g n a n i a hr. Zamojskiego do Petersburga.

Udzieliłmi już czytelnikom naszym bliźsze szczegóły tego wypadku, które tak spaczyć usiłują. Te jedne szczegóły już są wystarczające, ażeby rozjaśnić wszystkie dowody, które przytacza dziennik des Débats. Jeżeli została przyjęta fałszywa zasada, to następności, które mogą zeń być wyprowadzone na mocy najściślejszej logiki, zawsze takżo okażą się fałszywymi.

Lecz Journal des Débats z powodu wzmiankowanego wypadku, wysnuwa polityczne wnioski o położeniu Rossji względem Polski—wnioski błędne w samych zasadach, t. j. w nieprawidłowem objaśnieniu traktatów 1815 r., z których starają się wyciągnąć najnowsze prawo publiczne Polski.

Dziwi nas, między innymi, owa czułość, która tak niespodzianie napadła szanowny dziennik dla traktatów 1815 r., które o ile nam wiadomo, nie stanowiły dotychczas przedmiotu wyłącznego jego upodobania, we wszystkim przynajmniej, co się w tych traktatach ścierało do Francji. Lecz jakkolwiek niespodziewana była dla nas ta nowość, jesteśmy gotowi zapatrywać się na nią poważnie, i rozwiłkając wnioski, wypaczające bardzo ważną kwestję prawa międzynarodowego.

Dziennik des Débats utrzymuje, że traktaty 1815 roku, stanowiące, razem z utrechtskim i westfalskim, trzy słupy, na których spoczywa związek państw europejskich, wskrzesiły, między innymi, w nowym kształcie i w pewnych szczególnych warunkach, Królestwo Polskie, zniszczone znowu w 1831 r. mocą powagi, nieprzyznanej dotąd przez Europę.“

Ażeby ocenić należycie to twierdzenie, nie możemy zrobić nic lepszego, jak przebieżać treściwie rokowania, przedmiotem których była Polska od r. 1815.

Wszystkie te rokowania zawierają się w dwóch traktatach, zawartych bezpośrednio między trzema mocarstwami, powołanemi przez położenie swoje do kierowania losami Polaków znajdujących się pod ich panowaniem.

Oba te traktaty zawarł, jeden między Rossją i Austrią, drugi między Rossją i Prusami, noszą datę 21 kwietnia (3 maja) 1815 r.

W piątym traktacie w art. 5-m postanowiono: „Księstwo warszawskie, z wyjątkiem tych części, które otrzymały inne przeznaczenie, w skutek następujących poniżej artykułów oraz traktatu, podpisanego w tymże dniu przez Jego Cesarzką Mość Cesarza wszech Rossji i jego królewską mość króla pruskiego, przyłącza się do Cesarstwa rossyjskiego. Ono *łączy się z niemi nieoddzielnie przez swoją konstytucję*, na wieczne wladanie Jego Cesarzkiej Mości Cesarza wszech Rossji, Jego Następce i Potomków. Jego Cesarzka Mość *zostawia dla siebie* praw o nadać tej prowincji *korzy stojącej z odrębnej administracji* wewnętrzny rozwój, jaki uzna za stosowny. Do innych tytułów swoich, dodaje On tytuł Króla Polskiego, zgodnie z protokółem, przyjętym i potwierdzonym dla tytułów, połączonych z innymi Jego posiadłościami. Polacy, poddani wysokim układającym się mocarstw, otrzymają *reprezentację i narodowe instytucje, stosownie do tego rodzaju politycznego istnienia, klry będzie uznany za przytoczony i odpowiedni przez wspomniane rządy, do których oni należą*.“

Warunki te, a mianowicie § 5 literalnie wydrukowane zostały w akcie kongresu wileńskiego, podpisanym 9 czerwca (28 maja) 1815 r. przez pełnomocników 8-ku mocarstw.

Z nich przedewszystkiem wynika, że zasady, na których oparte zostały początki kraju, stanowiącego uprzednie księstwo warszawskie, były wyłączną sprawą trzech mocarstw, bezpośrednio interesowanych w ustanowieniu tego nowego porządku, stosownie do potrzeb, spokojności i pomyślności własnych prowincji swoich. Potem, nieograniczając zawczasu przepisaniemi formami, prawa—określenia wedle własnych przekonań swoich kształtu politycznej egzystencji polski-poddanych swoich, trzy mocarstwa mianowicie przyzwały zamiar określenia tego kształtu istnienia, stosownie do tego, jak to każde z nich uzna za przytoczone i odpowiednie.

Nakoniec z tych warunków wynika, że mocarstwa, które podpisały traktat wiedeński dalekie od rozszerzenia kontrolowania działań Rossji, Austrii i Prus, w zastosowaniu praw ich na oznaczenie rodzaju istnienia swoich poddanych polskich, wprost przyznały oddzielne traktaty zawarte pomiędzy temi trzema mocarstwami, bez żadnych zastrzeżeń i deklaracji, które by mogły dać prawo interwencji w rozporządzenia tych mocarstw, co do ustaw, przyznanych *korzystnie* i *przyw o i t e m i* dla prowincji polskich.

Co się zaś tycze tekstu zobowiązań, ratyfikowanych traktatem wiedeńskim, to takowy jest zupełnie jasny.

Księstwo warszawskie przyłącza się do Rossji na wieczne czasy. Związuje się ono nierozdzielnie z Rossją przez swą konstytucję. Tu słowo konstytucja nie ma w sobie tego najnowszego znaczenia, jakie mu się nadaje w ostatnich czasach. Tu chodzi tylko o ogólną formę urzędowania, ale nie o udział formę rządu. Każde państwo na zasadnicze prawo; traktat wiedeński postanowił, że konstytucja, albo też prawo zasadnicze, jakie by tylko było dla obwodów księstwa warszawskiego przyłączonego do Rossji, łączy je z nią nierozdzielnie; lecz weale nie postanowił, że to zasadnicze prawo będzie już zawczasu miało pewną określona formę.

Ta myśl już się obala w następujących zatem warunkach, t. j., że Cesarz Wszechrssji zachowuje dla się prawo nadać nowemu obwodowi granice wewnętrzne, jakie uzna za przyzwoite, że polscy podda-

Dział nieurzędowy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Nakoniec dzienniki z przeszłego piątku 10 października, przyniosły nam niecierpliwie oczekiwany wyrok przebaczenia dla Garibaldi i jego spółników. Brak czasu nie pozwolił nam umieścić ani samego dekretu, ani sprawozdania ministrów, które go poprzedziły, w samym Kurjerze. Sądzimy, że czytelnicy nie wezmą nam za złe, iż pragnąc zaspokoić ich godziwą ciekawość czynimy to na tym miejscu.

Tak więc Gazeta urzędowa królestwa umieściła co następuje.

Sprawozdanie złożone jego królewskiej mości na radzie, dnia 5 października. „Najjaśniejszy panie! ustaly już przyczyny, które zniewalały rząd waszej królewskiej mości doradzać opór wspaniałym natchnieniom królewskiego serca, względem generała Garibaldi i jego współników. Panowanie prawa wszędzie się utrwała; ufnosć w politykę równie szczerą jak przezorną, którą najjaśniejszy panie zagałę, ukoiła niecierpliwosć, co wpędziła tego generała na drogę rokoszu, i aż na klęskę aspromoncką, gdzie mógł postężyć, że jeśli walecząc w imię króla z wrogami ojczyzny i wolności, mógł dokazywać cudów, rzeczy zmieniły się zupełnie, gdy niepomyślna swą powinność uzbroidł się przeciw twoim prawom bez względu na wszelkie następstwa.

Z tego optakanego przykładu wypłynęły dla nas wszystkich zbawienne nauki.

„Dzisiaj Włochy ubezpieczono przeciw zamachom stronnictw, pamiętając usług złożonych przez generała Garibaldi sprawie jedności narodowej, gorąco pragnąc zapomnieć, że była chwila, w której zamknął uszy na głos powinności, na twoje królu przestrogi i na prawo.

„To pragnienie kraju znajduje wszędzie echo w cywilizowanym świecie, u tych wszystkich, którzy gorąco posłubili sprawę wolności i jedności włoskiej i którzy nieczęsto się tak nie lekają jak powrotu niezgodę wewnątrznych, które przez tak długo trzymały je w podziałach i czyniły tak łatwą zdobyczą dla cudzoziemskiej dąmy.

„Zapomnienie, o które zewsząd błagano dla głównego wodza, tem słuszniej żądane było na rzecz tych, którzy porwani urlokiem otaczającym jego imię, pospieszyli za nim na ową nieszczerą wyprawę.

„Potrzeba opierać się tym życzeniom już nie istnieje. Spełnienie ich pokrzepi kierunek rządu, bez uszczerbku warunków porządku politycznego, który złożył w królewskim twoim ręku, moję zaspokojenia tego narodowego uczucia i twojego własnego serca, bez podkopania praw, na których spoczywa pokój państwa.

„Kiedy chodziło o stłumienie rokoszu, o przywrócenie powagi znieważonemu prawom, o utrwalenie porządku, rada waszej królewskiej mości nie wahała się podawać najdzielniejsze środki. Lecz skoro wszelkie niebezpieczeństwo rozproszyło się, żądania najchętniej staje się tłumaczka ogólnych życzeń, i blaga wasz majestat o czyn łaskawości, który zacierając pamięć jednego z najboleśniejszych ustępów naszego narodowego zmartwychwstania, zostawi tylko wspomnienie zasług złożonych ojczyźnie i dynastji.

„Nieprzyjaciele Włoch, którym usmiechali się już groźby wojny domowej, jedni tylko, z boleścią patrzeć będą na ten krok, mający utrzymać zjednoczone i nietykalne jak wszystkie potęgi, tak wszystkie chwały narodowe.

„Rząd waszej królewskiej mości życzyłby amnestji zupełnej, aby ci wszyscy, którzy z powodu poskromionego zamachu, na pobojowisku aspromonckim narazili się na kary przez prawa postanowione, mogli być uwolnionymi od wszelkiej przed sądem odpowiedzialności.

„Ale konieczność krzepienia w każdym zdarzeniu uczucia wielkich obowiązków, które dla straży wszystkich praw i wszystkich swobód włożone są na wojsko, nie pozwoliły objąć w liczbie przebaczonych, żołnierzy lądowych i morskich, którzy w tym razie, zgwałcili prawa wyłącznie ich obowiązujące i złamali wierność królów.

„Czesć dla naszej chorągwi wzbrania nam widzieć w przypisywanych im postępach, okoliczności zmieniających winę, a przemawiających za tymi, których przysięga wojskowa nie wiazała.

„Ministrowie waszej królewskiej mości nie tają przed sobą, ile dorad. any przez nich wyjątek, przy którym obstarwać musza, zismuci ojcowskie twoje serce.

„To przebaczenie najjaśniejszy panie, nie jest bez przykładu w naszych wolnych rządach.

„Przyzwolenie milczące dawane przez parlament i mniemanie powszechne w innych czasach podobnym czynom, skłania radę korony, do przedstawienia dekretu, mającego dać świadectwo wobec Włoch i Europy królewskiej wspaniałości, siły rządu i ducha zgody ożywiającego ludy, szczęśliwie, że w osobie twojej najjaśniejszy panie, posiadają razem i ojca i króla.

W skutek powyższego sprawozdania, wyszedł następujący wyrok:

„Wiktor-Emmanuel II z bożej łaski i woli narodu, król włoski.

„Zapatrzywszy się na artykuł 8 statutu

„Na przedstawienie prezesa rady, ministra spraw

wewnętrznych i tymczasowego ministra łaski i sprawiedliwości.

„Po wysłuchaniu rady ministrów,

„Postanowiliśmy i postanawiamy co następuje:

„Artykuł I. Sprawcy i spółnicy czynów i zamachów rokoszowych, które miały miejsce w miesiącu sierpniu w krajach południowych a którzy nie okazali się winnymi innych zwykłych wykroczeń, uwalniają się od wszelkiego długu, zaciągniętego z tego względu w obec sprawiedliwości.

„Artykuł II. Wyjątki się wszakże z pod dobrodziejstwa tej amnestji, wojskowi lądowi i morscy.

„Nasi ministrowie mają w tém, co do każdego z nich należy, czuwać nad wykonaniem niniejszego wyroku, którego umieszczenie w Urzędowym Zbiorze praw i dekretów królestwa włoskiego, rozkazujemy, zalecając do kogo to według prawa należy, jego zachowanie.

Dan w Turynie, 5 października 1862.

(podpisano) Wiktor-Emmanuel,
Urban Rattazzi.

Tak więc zakończył się ów bolesny ustęp z życia Józefa Garibaldi, ku sławie Wiktora-Emmanuela, i z prawdziwą serdeczną pociechą wszystkich wielbicieli wielkiego męża. Czytelnicy Kurjera znajdą niżej proklamację, wydaną przez Garibaldi, na tydzień przed dekretem amnestji, do ludu angielskiego. Ta odezwa tchnąca uczuciem szlachetnej duszy, obraziła dumę angielską; dziennik Times, nie sądził, aby Garibaldi, miał prawo wskazywać narodowi angielskiemu drogę, jaką politykę swoją prowadzić powinien. Stąd też odpowiedź londyńskiego publicysty jest aż do surowości cierpka.

Jeszcze dzienniki włoskie nie uwiadomiły nas, jak Garibaldi przyjął oznajmienie królewskiej łaskawości, ale pan de la Gueroniere, który rozjątrzony powszechnem potępieniem cudačkih swoich pomysłów o rozwiązaniu sprawy rzymskiej, wypowiedział śmiertelną nienawiść Włochom, oznajmuje, że Garibaldi dekret z pogardą odrzuca i grozi wypowiedzeniem całej prawdy. Rzecz smutna, że wicehrabia de la Gueroniere, któremu wielkich zdolności, a nawet obywatelskich zasług odmówić niepodobna, zbłąkany przez namietność, rzucił się do potwarzy. Umieściliśmy w dzisiejszym Kurjerze walkę dzienników francuzkich, tocząca się dotąd z powodu ogłoszonych dnia 25 września trzech znajomych pism w „Monitorze”. Bezbstronność chcemy mieć za niezmiennie godło naszego poglądu na społeczne dzieje, czyniąc więc zadość temu prawidłu, nie tailimy nigdy pism, sprawie włoskiej przeciwnych. Przekonywujemy dowodem już i to być powinno, że nie pominęliśmy ani jednego z artykułów p. de la Gueroniere, który od dwóch miesięcy codziennie bije na królestwo włoskie, codziennie podkopuje zasadę Włoch jednolitych. Nie nasza wina, że rozum i prawda pokonać się nie dają, i że na zaszczyt i szczęście ludzkości, ich niepożyta potęga triumfuje nad przesadą i ciemnotą. Artykuł dziennika kterykalnego „Jedność (l'Union), sąd o nim im samym zostawiamy, podług nas największym niedostatkiem tego pisma, jest brak szczerości.

Sprawa rzymska nie przestaje być najważniejszem społecznym zadaniem. Świat czeka jej rozwiązania od Napoleona III, i dla tego z niecierpliwoscią wyglądał powrotu cesarza z Biarritz, który oświadczył, że dopóki bawie będzie w tém ustroju, dopóty o sprawie rzymskiej nie słyszeć nie chce, i dla tego rozkazał uprzedzić margrabiego de Lavalette, który świeżo wrócił z wiecznego miasta do Paryża, aby do Biarritz nie przyjeżdżał, lecz później przybył do Saint-Cloud. W tym stanie rzeczy niewiadomo czy margrabia wróci albo nie, na swoje posadę.

W braku wiadomości pewnych, nie dziwnego, że otwiera się rozległe pole dla domysłów. Tak naprzykład krążyła wieść pojednania między ojcem św. i Wiktorem-Emmanuelem, i wpłynęła na podniesienie ceny papierów.

Z drugiej strony twierdzono, że Austria oświadczyła rządowi francuzkiemu, że jeśli jego wojska ustąpiły z Rzymu, gabinet wiedeński natychmiast zażąda, aby rząd turecki, stanowczo wyrzekł się uchwał parlamentu, moją których Rzym i Wenecja uznane zostały za składową część jednolitego włoskiego królestwa, czego jeżeli gabinet turyński nie uczyni, Austria wypowie Włochom wojnę. Być to może; ten krok ze strony Austrii, rozwiązał by najprędzej i ostatecznie powikłania półwyspu, lecz ze smutkiem wyznać przychodzi, że Austria w obecnym położeniu nie odważy się na tę przewagę.

W Rzymie rzeczy idą zwykłym torem; kardynał Antonelli zimny, wyrozumowany, głęboko przenikający cały bieg polityki europejskiej, wie dobrze, że ustępstwa nawet w ostatniej godzinie z wdzięcznoscią przyjęte będą, nie spieszy się z memi i czeka, póki ta godzina nie uderzy. We wszystkich odpowiedziach dawanych Francji, trzyma na wodzy wszelkie wzruszenia namietności i zamyka się w obrębie uznanego przez Europę politycznego istnienia stolicy świętej. Przeciwnie ksiądz de Merode nie opuszcza ani jednej zręczności do jatrzania Francji. Prześiękły zasadami legitymistowskiemi, uległy wrodzonej drażliwości, pochopny do rozstrzygnięcia wszystkiego mieczem, nie może rozstać się z myślą

utworzenia krzyżowego wojska i w wielkiej litwie rozstrzygnięcia sporu, którego pióro rozstrzygnąć nie może. Duma rodowa nie pozwala mu przypuszczać, aby plebejusz Antonelli, lepij od niego pojnował sposoby zapewnienia zwycięstwa władzy świeckiej. Ojciec s. widocznie zaszczyca go osobistą przychylnoscią, stąd pochodzi, że z pobłażaniem na nieczesny niekiedy zapal swego prominiara wojny patrzy. Tak naprzykład ksiądz de Merode, w generale Kancler widział prawą rękę swojego wojskowego zarządu; rozczuchwalony temi względami nie-mieć wyrażał się z nieuszanowaniem o Napoleonie III, generał Montebello nalegał na usunięcie go ze służby papieskiej; ustąpiono na chwilę, ale ksiądz de Merode znowu powołał generała Kanclera do obowiązków inspektora wojsk papieskich.

Tymczasem komitet narodowy rzymski, wbrew twierdzeniom p. de la Gueroniere, akta urzędowe ogłoszone w Monitorze, poczytując za przychylnie zamianie Rzymu na stolicę królestwa włoskiego, rozkazał natychmiast te akta, ale i sądy o nich dziennikarstwa francuzkiego, angielskiego i włoskiego przetłumaczyć i rozpowszechnić. Dodał własną odezwę zachęcającą do spokojnego oczekiwania bliźkiej chwili, w której obywatele wiecznego miasta wezwani zostaną do swobodnego rozrządzenia własną drogą.

Według listów z Rzymu, po raz pierwszy może różne odcienia zgromadzenia kardynałów, obozu księdza de Merode, dworu Franciszka II i nakoniec głównej kwatery francuzkiej, zgodzili się w jednogłośnie o pomowaniu znaczenia ostatnich dokumentów umieszczonych w Monitorze. Przy najmniej wojskowi francuzcy jedno tylko pytanie mają w ustach: kiedy wracamy do domów?

Ludność cudownie zrozumiała odezwę komitetu narodowego, bo nigdy nie okazała się spokojniejszą. Samozutnie rzekła się objawów; nawet od czasu odezwy, ani niewiasty ani dzieci, nie noszą już barw, które zapalały gniewem policję rzymską.

Leż chociaż spokojność panuje i na Watykanie i na Kwirynalu i między ludnoscią, ksiądz de Merode nie przestaje miotać się i marzyć o nowem Castelfidardo, ale zwyciężkiem! Oziębia tylko jego wojowniczy zapal nieufność ochotników. W żaden sposób wzmówić w nich ksiądz de Merode nie może (tak dały się im we znaki klęski doznane w Marchiach i Umbrji), że wojska włoskie zachowają się spokojnie na granicy z bronią na ramieniu, kiedy doła Rzymu toczyć się będzie między ludnoscią i rządem kardynałów, po wyjściu wojsk francuzkich. Jakoż zacieśni, których czas służby upływa z końcem roku, oświadczyają, że dalej nie zostaną pod chorągwiami, drużyny zaś najemne w ostatnich czasach na żołd wzięte, po prostu uciekają.

Jeżeli wierzyć mamy najwiewszym doniesieniom z Rzymu, Pius IX od czasu ostatniej rozmowy z margrabią de Lavalette, mianej przed jego odjazdem, postanowił w każdym razie zachować postawę bierną, i gdyby po wyjściu wojsk francuzkich, ludność rzymska wezwała wojska Wiktora-Emmanuela, zamknąć się wówczas z kolegum kardynałów w Watykanie, protestować przeciw wszystkiemu co zajdzie, ale nie opuszczać Rzymu i rządzić tak jak dotąd duchownemi sprawami chrześcijaństwa.

Ważne zaszły zdarzenia w Wiedniu, w Berlinie, w Serbji i na Czarnogórze. Umieścimy w następnym numerze szczegółową wiadomość o objawach życia politycznego w Siedmiogrodziu, które znowu sprawę węgierską na widownią wywołują. Pan Smerling zabiera się do stoczenia ostatniej walki o rozciągnięcie konstytucji lotowej na całe państwo a więc i na Węgry. Mniej dziś do tego podobieństwa niż kiedykolwiek, żeby komitaty przyjąć ją miały. Krocieja głęboko zasmucona obrotem sprawy słowiańskiej w Serbji, Hercegowinie i na Czarnogórze, zwraca znowu oczy na węgierskich spółbraci, z którymi przez ósm wieków wspólnie kwitnęła i dziś niedostępniejsza niż kiedykolwiek okazuje się wpływowi niemieckiemu. Co do Czarnogórze, mamy już tekst zawartego traktatu z Turcją, umieścimy go w przyszłym numerze Kurjera; może też nadejdzie wiadomość, jak Europa ten akt dyplomacji tureckiej uważa, chociaż skoro na konferencji konstancyjskiej wola Anglii przemogła i działanie Serbji na zewnątrz zwyciężtem zostało, Czarnogórze uleż do czasu musieli, bo dalsza walka zupełnie cel straciła.

W Berlinie jeszcze do ostatecznego zerwania między gabinetem a sejmem nie przyszło; zamierzamy w przyszłym numerze dać sprawozdanie z ostatnich posiedzeń izb poselskiej i panów. Dziś rzeczy na tém wstrzymały się, że jeden z członków izby panów, p. Arnim Boitzenburg, wytoczył wniesienie poparte przez 58 członków, aby izba panów odrzuciwszy skaleczony budżet przez izbę poselską, zgłasowała bez zmiany projekt budżetu przez ministrów przedstawiony. Niema najmniejszej wątpliwości, że wniesienie pana Arnim przyjętem zostanie; prezes rady pan Bismarck oświadczył, że ponieważ wszelka nadzieja zgody z izbą poselską zginęła, rząd chce utrzymać w swej moicy przynajmniej tę część konstytucji, która zastręga prawa korony i izby panów. Dotąd oświadczenie pana Bismarck znane jest tylko z depeszy telegraficznej, jeżeli jego rzeczywiste znaczenie nie zostało skażone, jest to wyraźne wypowiedzenie wojny narodowi w jego bezpośrednich przedstawicielach.

Nigdy może świat nie był prawdziwszym obrazem syzyfowej męki jak dzisiaj. Zaledwie zabiegów stanu jeden głaz grozący zagłada wtoczą na

górze, wnet drugi z loskotem w niewstrzymanym pedzie wali się na dół. Zdawało się, że sprawa słowiańska w uciążliwym rozwiązaniu dostarczy środków między-narodowych wynagrodzeń, gdy oto chwilowe jej załatwienie, pozbawiło Europę tej nadziei i wszelkie polityczne powikłania jeszcze silniej zajęczają, zdają się nieuchronnie wywoływać ożreżne ich rozstrzygnięcie!

Włochy.

Turyń 2 października. Czytamy w dzienniku „La Discussione”

Córy królewskie przed opuszczeniem ziemi rodzinniej żywo przemawiały przed ojcem swoim w sprawie ludzkości i prasiły o przebaczenie tym, którzy, zawczasie podjęli się zdobycia Rzymu.

Pobudki polityczne, które i sami staraliśmy się rozwiązać, mówią za tą dostojną prośbą.

Blizki już jest dzień, w którym zostanie przyjęta i wysłuchana.

W niedzielnym dekrete królewskim ogłosił amnestję dla Garibaldi i jego zwolenników. Tylko zbiegi i pospolici zbrodniarze są z niej wylączeni.

Dziennik Narodowski pisze w piątek 3-go października: Za dwa lub trzy dni dekret amnestji będzie ogłoszony. Doznało to chwilowego opóźnienia, ale wcale nie dla tego, żeby ten wielki polityczny krok nie był ostatecznie postanowiony, lecz że władza potrzebowała przemyśleć, czy w liczbie jenców, którzy natychmiast odzyskują wolność, nie znajdują się jacy przestępcy, którzy unikając odpowiedzialności, rzucili się w szeregi ochotników.

— Piszą z Rzymu dnia 27-go września: że tegoż dnia, dla uczczenia obrzędu zaślubin królowy Pii z królem portugalskim, Rzymianie złożyli w poselstwo portugalskiemu trzy wspaniałe bukiety, z których dwa w imieniu ludu rzymskiego, a trzeci w imieniu uczniów. Bukiety związane były wstęgami barw włoskich i portugalskich. Członkowie poselstwa portugalskiego przyjęli najuprzejmiej deputację.

Komitiet narodowy, rozkazał tegoż dnia wydrukować i porozlepiać następującą odezwę:

„Cieszc się ludy! Ciesz się dostojna matko plemion latyńskich! uroczysty węzeł, który łączy Ludwika I-go króla portugalskiego z Marią Piją sabaudzką, najmiłszą córką Wiktora-Emmanuela II, wybawcy, i króla włoskiego, kojarzy nasze wspólne ognia pochodzenia, cywilizacji i chwały, na bohaterstkiej ziemi Ramoensa i Vasco di Gamy!

„Płyń szczęśliwie młoda cęro królewska; towarzyszą ci śluby ludów, to śluby, których twój niewyjęziony ojciec wywalczył zwycięstwem, dla utrwalenia jedności narodu po tylu wiekach ucisku.

Rzym, życząc tobie trwałej pomysłowości i pociech szlachetnego potomstwa, znajduje w tych życzeniach ulgę w doznawanym ciemczwie.

— Gazeta Genuńska 1 października donosi: Król własnoręcznie raczył włożyć na arcybiskupa genueskiego, księdza Andrzeja Charvaz ozdoby najwyższego orderu Annuncjaty, przy czem w wyrazach pełnych poważania upewnił sędziwego arcybiskupa o najprzychylniejszych uczuciach. Powszechność czeka na ogłoszenie drukiem rozstrzygnięcia przemowy, którą ksiądz arcybiskup miał przy odrzędzie ślubnym. Każdy chciałby czytać wyrazy pełne wdzięku i nauki dostojnego pralata.

Turyń 2 października. Dla czego gabinet pana Rattazzi jest przedmiotem nienawisli i zapędów niektórych dzienników? Jest to pytanie, które należy rozstrząsnąć bezstronnie, tak pod względem pojedynczych osób, jako też i wielkich zadań krajowych.

Gabinet, który nastąpił po panu Ricasoli, dokonał pięciu najważniejszych aktów politycznych: zlania się wojska Garibaldi z prawidłom, przyniesienia przez Rossję i przez Prusy, wydania za małżonkę królowy Pii za króla portugalskiego, nakoniec stłumienia rokoszu pod Aspromonte. Takie czyny zdolne byłyby dźwignąć rząd umierający, dla czegoż tylu ludzi zaprzeczają ministrom, będącym ich sprawami potrzebnej moralnej powagi?

Zlanie się dwóch wojsk zabito dwoistość grożącą spokojności kraju; istniały dwa parlamenta, dwa wojska i niemal dwa królowie. To wszystko zniknęło przez połączenie ochotników z wojskiem prawidłom, jedno wspierało drugie. Komitety wybaczone miały podstać działania w wojsku południowem, a Garibaldi, który był jego ludowym wodzem, mógł bezkarnie gwałcić prawa. Generał Pettiti minister wojny spełnił to, czego poprzednik p. della Rovere nie śmiał uczynić.

Przyzwaniem przez Rossję, która ocalała Austrię w 1848-m, było niespodziewanym triumfem. Prusy, idąc za jej przykładem uczyniły przymierze swoje z Austrią niemożliwym. Włochy w ten sposób pozbyle się wielkiego niebezpieczeństwa. Już Związek niemiecki jak w r. 1849-m nie dostarczy wojsk swoich Austrii w razie nowej wojny. Za-maż poświęcić księżniczki wlozkiej za króla portugalskiego jest stanowczą przestroga dla dworu madryckiego, który jeden tylko upiera się i nie przyznaje nowego królestwa.

Nakoniec bitwa aspromoncka zniewoliła Garibaldi do posłuszeństwa prawu; dokazała więcej, dowiodła Europie, że tylko co narodowe królestwo ma dosyć siły, aby nie dopuścić rewolucji opanować rządu. Bożyszcze upadło. Król znowu objął swą niezaprzeczoną przewagę; przed majestatem jego władzy wszyscy schylił głowy.

Skądże więc pochodzi, że pan Rattazzi poruszył taką opozycję? Jaka tego przyczyna? Może nawet właśnie te same powodzenia? Ale lepij odpowiedzieć to, co ludzie mówią, to wystarczy do zruczenia światła. Na każde zapytanie skąd wypływa niezadowolnienie, odpowiedź gotowa: że gabinet jest nieszczerzy. Niejest to jego zastuga, jeżeli co dobrego uczynił, bo do tego był zmuszony i ustępował, ale z myślą wstępną wzięcia odwetu.

Niechc on sprawy rzymskiej; od czasu objęcia władzy przez pana Rattazzi, ta sprawa nie tylko nie postąpiła ani kroku naprzód, ale cofnęła się. Chciał on wyprowadzić Garibaldi na Czarnogórze, aby przeszkodził mu pójść do Rzymu; a kiedy postęził, że mu się z rąk wymyka, kazał strzelać do niego pod Aspromonte.

P. Rattazzi, zamiast opanowania Garibaldi i kierowania jego krokami, jak to czynił hr. Cavour, postępował tak niezręcznie, iż zamienił go w najczystszy swego wroga. Kraj, źle rządzony, źle administrowany, rozprzężony, dopominał się o stopę wojenna jako kotwicę zbawienia.

Sprawa rzymska odroczone. Garibaldi złamany. Kraj w rozsprzężeniu. Stopa wojenna. A nadto pobudki osobiste, szerokie zajmujące miejsce w sprawach włoskich, nieszczerzy wybór rządów kraju, niesłychane marnotrawstwo grosza narodowego.

Czyż taka administracja mogła wziąć górę? Czyż mogła odzyskać powagę moralną niezbędną do dobrego rządu? W dzisiejszym swoim składzie, niepodobne jest powodzenie gabinetu. Za nadto rzucił się na różne strony aby mógł zjednać ufnosć. Aż do Aspromonte rządził podług programmu garibaldiowskiego. Przyjąwszy zaś

Dopuszczalną buhają do krów należy tylko w miesiącu grudniu, styczniu, lutym, marcu i kwietniu, w ten sposób wycielenie nastąpi we wrześniu, październiku, listopadzie, grudniu, styczniu, a najpóźniej w polowie lutego. Cielenie się krów w tej porze korzystne jest dla gospodarza z następujących przyczyn: 1) Mleko i inne produkty mialowe w tej porze dochodzą najwyższej ceny;—2) krowa daje w pierwszych miesiącach po wycieleniu wiele mleka i prawie dwa razy tyle, ile dostaje karmu produkcyjnego; tę przewagę ona wyjada kosztem własnej swej normalnej wagi. Zwolna ilość ta mleka zmniejsza się, jak się wyżej powiedzieli (że krowa w dwóch pierwszych miesiącach powinna dać 1/3 a w 3-cim połowę całkowitej ilości mleka, w ciągu całego roku od niej spodziewanej). Do wypędzenia więc na pasze krowa wyjada połowę mleka, a więc choćby się ona w lutym wycieliła. Po przejściu zaś na pastwisko, co już przypadnie w drugim okresie dojności, udoje znów się powiększa skutkiem użycia na pokarm soczystej świeżej trawy, tak, że do udoju często bywają równe udajom pierwszego okresu. Za nastąpieniem upałów w czerwcu, lipcu i sierpniu, cierpiąc od owadów, gorąca, oraz z powodu dojrzewania traw, które robią się twarde, suche i mało odżywcze, krowy z mlekiem zarzynają, chociażby były w pierwszym okresie dojności, lecz te, których wycielenie nastąpiło w grudniu i styczniu, doily się już od 7—9 miesięcy, mogą być już i całkiem nawet zapuszczone, ponieważ już dawno wydały normalną ilość mleka, t. j. pięć razy wagę swego żywego ciała, — co im wydać było łatwo, ponieważ były w pierwszym okresie dojności w chlewie dobrze utrzymywane, a w drugim znajdowały się na pastwisku, w samym wzroście i soczystości trawy. Zwracamy tu uwagę na mierzenie udajów, ponieważ aby sędzić o mleczności krowy, nie należy brać miary z kilku udajów, na których większość lub małość mogą wpływać chwilowe lub miejscowe okoliczności, ale wymierzyć ile to krowa w ciągu całego roku wydała mleka, a w ten sposób dopiero o mleczności sędzić możemy.

Kiedy już krowa idzie na pastwisko w pierwszym okresie dojności, daje z początku bardzo wiele mleka, choć którego jednakże wkrótce, skutkiem wycieńczenia i innych nieprzychylnych wpływów, zaczyna coraz zmniejszać się, co przypada właśnie w ten czas, kiedy krowa powinna wydawać największą ilość mleka. Przy późnym cielieniu się, nawet najlepsza krowa daje bez porównania mniej mleka, a taki mały udaj może nas wprowadzić w błąd i możemy zbrać do stada najlepszą krowę jako nieuczelną, niewiedząc, że przyczyną tego było tylko późne wycielenie. Samo przez się rozumieć należy, że w samym początku wprowadzenia racjonalnej hodowli krow mlecznych, nie można natychmiast przymusić wszystkie krowy, aby one od grudnia do kwietnia przyjęły buhaję i to jest najtrudniejsza, ponieważ wtenczas zostałyby nam wiele krow jałowych, jednakże należy się starać, chociażby z ofiarą trzech lub 5-ciu miesięcy, w których krowy zwykłe jałowięją, aby wejść w normalny termin odchowywania a stąd i cielenia się krów dojnych.

Dla tego też buhaje nie powinny się nigdy paść razem z krowami, lecz znajdować się mają w osobnych zagrodach i dostawać karm z ręki i na każde 25 krow należy trzymać jednego młodego i jednego starego buhaja, pierwszy powinien mieć dwa lata skończone, być dokładnie rozwiniętym i jeśli można cokolwiek młodszy, a przynajmniej taki sam mieć wzrost jak krowy, w ten sposób bowiem wycielenie łatwiej nastąpi i cielę nie jest zbyt wielkie, chociaż w okresie dośzyc z rasy rosół za pomocą staranniej hodowli, wkrótce dojdzie normalnej wielkości.

Brody już przed trzema laty znaczne wsparcie otrzymało, a nieszczęśliwie tym razem nie było tak wielkie, aby wywalczyć więcej pieniędzy. Zima wprawdzie za pasem, a rodzin pozabawionym przytulku jest wiele; lecz właśnie dawni właściciele domów mają być głównie uwzględnieni przy rozdawaniu pieniędzy. Okoliczni właściciele dobrego otę są do ofiar dla gospodarzy i sami zgłaszali się w tym względzie do komitetu.

— Piszą z Krakowa: Wspaniała ambona gotycka, którą wykonał p. Tabulski, została ustawiona w całości w dziedzińcu jego mieszkania w Krakowie i można ją będzie oglądać. Teraz dopiero w całej dokładności dadzą się rozpoznać piękne rozmiary, tak ogólne, jak i w szczegółach najdrobniejszych tego prawdziwie artystycznego dzieła, wykonanego z wszelką czystością rysunku i ścisłością techniczną. Ambona ta jest cała rzeźbiona z drzewa napiszanej olejem, a wszystkie części wspaniałego baldachimu gotyckiego osadzone są tak, iż się dadzą rozobrać i napowrót ustawić. Figury, Chrystusa Pana w baldachimie, tużcież s-go Piotra i czterech Ewangelistów w niszach ścian amby, są dla rzeźbiarza p. Koronkego. Ambona ta, kosztująca kilka tysięcy złotych reńskich, oczekuje fundatora, bo była zrobiona bez żadnego zamówienia, a byłaby odpowiednią dla każdego kościoła gotyckiego, a w Krakowie dla dominikańskiego lub franciszkańskiego, które nie mają jeszcze odpowiednich ambon.

— Piszą ze Lwowa pod 4 października: Potrzeba stenografii daje się tu czuć coraz bardziej. Postępując z duchem czasu, przyswoiliśmy już sobie prawie wszystkie wielkie odkrycia genjuszu ludzkiego; mamy koleję żelazną, która zbliżyła do siebie światy; mamy iskrę elektryczną, za której pomocą myśli nasza przelęta lot ptaka; mamy fotografię i inne zdobyte rozum ludzkiego w dziedzinie ducha; tylko jedna stenografia, ten równie ważny środek do pokonywania czasu i trudu, nie dobiła się jeszcze u nas takiego znaczenia, jakie się jej słuszenie w świecie naukowym należy. Sztuka ta, pomimo niezaprzeczanej swej użyteczności, jest tu prawie w kolebach jeszcze, a przecież każdy przyzna, że niepodobna już się obejść bez niej przy dzisiejszym pospiesznym rozwoju wszystkich stosunków życia i społeczeństwa. Różne jednak były przeszkody, które dotąd tamowały jej rozszerzenie się tutaj. Najprzód, nieznanie było w Galicji prawie wcale życie publiczne, którego stenografia jest nieodzowną towarzyszką, wszędzie gdzie się już ustaliły zasady konstytucyjne; później zaś, a nawet do niedawnego czasu jeszcze, chociaż od dwóch lat wprowadzone tu zostały instytucje konstytucyjne, brakowało tej sztuce należytego poparcia, a nauka jej pozostawiona usłowiom pojedynczych zwolenników, nie mogła postępować zarówno z jej potrzebą, zwłaszcza, że wielu odstraszano od tej sztuki mylne wyobrażenia o jej trudności. Dziś jednak zmienił się stan rzeczy; liczne doświadczenia, tak w zawdzie publicznym jak i prywatnym, ustaliły przekonanie o użyteczności i potrzebie stenografii, i rozszerzając się coraz więcej kolo jej zwolenników, sprósłowo wyobrażenia o jej trudności, a co najważniejsza nakoniec, bierze ją sam rząd w opiekę i nietylko pozwala wykładac publicznie w instytutach naukowych, ale zamiera nawet zaprowadzić w urzędach, dla ułatwienia manipulacji urzędowej. Przy takich więc stosunkach, można tej sztuce rokować niebawem wzrost bardzo pomysłny, zwłaszcza, że wkrótce może będzie zależeć od jej znajomości karjery w zawodzie urzędowym. Tu, we Lwowie, odbył się już w zeszłym roku kurs stenografii w uniwersytecie, a z dnem jutrzejszym znowu zaczyna wykładac ją w akademii technicznej p. J. Polinski, który też wkrótce uskutechni nowe wydanie Stenografii polskiej, podług systemu Gabelsbegera, najlepszego ze znanych dotąd. Będzie zatem sposobność do przyswojenia sobie tej sztuki, a młodzież wytrwała w pracy będzie mogła przekonać się z czasem, że kilkumiesięczny trud, poświęcony tej nauce, odplaci się jej w dalszym czasie nieocenioną korzyścią.

— Piszą z Pragi: Na odsienienie pomnika, który Niemcy postawili Husowi w Kostnicy, udało się kilku literatom czeskim. Czesi zamierzają pomnikowi mogile usypać na uczczenie pamięci Jana Zyzki, najslawniejszego bohatera z wojny husyckiej, który przed tsm walczył pod Grunwaldem z zastępem Czechów przeciw Krzyżakom. Nie umysłano atoli jeszcze, na którym miejscu ta mogiła się wzniesie, albowiem to miejsce, na którym Zyzka zginął, od XV-go wieku aż do dnia dzisiejszego jest nieknieję od pluga, lud bowiem wierzy, że każdy żaraz zgine, kto bys powyżej ruszył ziemię, na której poległ największy bohater czeski. Do 40-tu przeszło pism porywoczych, jakie wychodzą w języku czeskim, przyszyła Oświata, mająca wychodzić co dni 10 pod redakcją Ferd. Szulca, nakładem drukarni Gregaria i Szymacka. Celem tego czasopisma będzie rozszerzanie nauk i uczucie umysłu; szczególna uwaga zwrócona na dzieje narodu czeskiego i żywoty sławnych jego mężów i niewiast, na dzieje narodów słowiańskich i innych, które wpływają lub wpływały na postęp ludzkości i zaszczytne zajmują miejsca w dziejach świata. Ręcznie oddać mają to czasopismo.

Gazeta Polska (do N 229). — Za duszę s. p. Ludwika Kondratowicza (Wł. Syromkomi) odbędzie się żałobne nabożeństwo dnia 9-go października w kościele akademickim s. Anny w Krakowie. — W stowarzyszeniu międzynarodowym dla postępu nauk społecznych odbywającym swe posiedzenia w z. m. (wrz.) w Brukselli, znajdującym jako członków tegoż rodaków naszych, mianowicie: p. Gieszkowskiego posła na sejm pruski, p. Kurandę posła na sejm austriacki, p. Ludwika Wołowickiego członka instytutu francuskiego, p. Nakwaskiego i p. Sokalskiego profesora ekonomii politycznej przy uniwersytecie Charkowskim.

— W Krakowie wyszedł Pamietnik o Adamie Potockim, pólowniku 11-go polku jazdy kirasierskiej w Warszawie wskiego, (z portretem) przez Karolinę z Potockich Nakwaszką (u Jul. Wildta).

— Znanymi z talentu artysty p. Henryk Pillati, zajęty jest obecnie malowaniem obrazu historycznego z czasów wyprawy pod Wiedem Sobieskiego. Myśl do tegoż wziął artysta z „Summarjusa okazyj wiedeńskiej”, spisane przez Dyakowskiego, podstołego Latozowskiego, a mianowicie z tego ustępu: „W tym przejeździe dwóch książąt do króla, o precedencji kontrując, który z nich miał się wprowd ptykać z nieprzyjacielem, jeden z nich był Lotaryński książę, a drugi nieprzyjacielem, jeden z nich był Lotaryński książę, a drugi nieprzyjacielem, jeden z nich był Lotaryński książę, a drugi nieprzyjacielem, jeden z nich był Lotaryński książę, a drugi nieprzyjacielem...”. Na przedzie obrazu książę lotaryński na dzielnym koniu w karacze ustrojony, drugi książę w samych sukniach. Sobieski tuż przy nich. Z brzegu grupy a o podał uszykowane wojsko. Cały obraz pełen życia.

KOŚCIOŁ I SZKOŁA
przez
FR. STASZICIA.
Dziwna rzecz, że kościoł chrześcijański, ów drogokaz prawdy i zbawienia, przyjaćł cierpiącą ludzkość tole-

rował krzywdy wyrządzane jeśli nie ciału to przynajmniej duszy człowieka, zostając pod niekimiś przykrytymi wiekami. Gdzie tu było poszanowanie woli i przykazań Bożych? w czemże się okazywała owa wieczna zalocana miłość chrześcijańska: kochaj bliźniego? Niestety! najświętsze to godło chrześcijaństwa było tylko czerzą formułą, powtarzaną przez usta wszystkich roszających sobie prawo do wiary w Chrystusa.

— Ale rzucmy zasłonę na tę feudalną przeszłość, tyłu przykładów skazaną wspomnieniami. Obecne wprowadzenie dwóch na raz wielkich reform społecznych na wschodzie Europy: oswoobozowania z poddaństwa i ożyznowania, musiało wprawdzie z początku wywołać pewne wstrząszenie ekonomiczno-socjalne, bo dla jednego stało się ono mniej spodziewanem i krzywdzącem materialnie, choć tylko chwilowo i pozornie, dla drugich, z powodu braku oświaty i jasnego o rzeczy pojęcia, niezrozumiałem na dobre i zatrważającym w widokach na przyszłość. Stąd owa opieszłość, wahanie się, upór, korowody i nieporozumienia przy wprowadzaniu owych reform.

Zwracając się do kwestji wychowania elementarnego i oświaty ludu, jako postawionej przez nas właściwego zadania, potrzeba nam się w krótkości zastanowić nad środkami i sposobami przeprowadzenia, obok dwóch wielkich reform dotyczących mniej więcej materialnego tylko bytu, i tej nieodzownej dla dobra ludzkości przemiany duchowo-moralnej, która na pomysłność i szczepienie ludu największy z czasem wywrze wpływ i podnieś go do potęgi i znaczenia obywatelskiego w odrodzonym społeczeństwie. Trudno to zaprawde zadanie dla kraju, gdzie tak różnorodne znajdują się odcienia językowe, jak na Litwie i w ościennych jej guberniach, i gdzie jest, że samo położenie miejsca stoi na przeszkodzie jednolitemu skupieniu się sił żywotno-narodowych. Zaprawdzie na Litwie podobna reorganizacja szkół elementarnych jak w Królestwie Polskiem nie sposób, bo szkółki te albo nieistniały wcale, albo też prywatnem tylko wywołani: usłowianiami, węgowały tu i ówdzie bez pewnego naukowego systemu. A przecież nadszedł już czas poważniejszego zastanowienia się nad potrzebą zaprowadzenia stałych szkolek po obszarach kraju, któreby mając zapewnioną sobie egzystencją, mogły się powoli rozwijać i kształcić przynajmniej młodsze pokolenie.

Zakładanie szkół elementarnych może dziać się dwójakim sposobem: dobrowolnym i przymusowym, czyli może zależeć od woli i uznania rodziców, albo też być nakazem przepisami prawa. Nigdy nie byłismy zwolennikami pierwszego systemu szerzenia oświaty, zwłaszcza w kraju, gdzie wszystko dopiero potrzeba wskrzeszać do życia i ciągle jeszcze ucierać się z wiekowemi przesądami, gdzie pierwszy zapal przemija zwykle bardzo prędko, gdzie tyle jeszcze różnorodnych panuje zdań, widoków i uprzedzenia we wszystkich warstwach społeczeństwa. System ten dobrym jest dla Francji, Anglii i innych państw ukonstytuowanych, z wytkniętym politycznym kierunkiem, z wyrobionem indywidualnem zdaniem, gdzie nie zachodzą żadne trudności w skupieniu materialnych zasobów dla dopięcia jakiegokolwiek bądź celu, gdzie wszystko od wieków przez różne starcia socjalno-polityczne daży do coraz większego udoskonalenia się i poznania tego, co jest z użytkiem i zbawieniem ogółu; ale dla Polski i Litwy zdaje się on być jeszcze za wcześnie, a nawet o tyle wsteczny, że dzisiejszy wieśniak będzie się spuszcał na ofiary innych możniejszych, nie zawsze umiając je ocenić, sam zaś z własnego popędu rzadko kiedy przystąpi do dobrowolnych składek na utrzymanie nauczyciela. Jeżeli zaś to utrzymać nauczyciela i szkolnych utensiljów nie będzie oparte na pewnych źródłach i stałych funduszach przypadłych z gminy, a nauczyciel zamiast troskliwego zajęcia się dziećmi i szkołą; zmuszony będzie kłopotać się o życie, walczyć z gromadą o swoje należytości, a często wystugiwać się pracą tym, od których woli i uprzedzenia będzie zależała, naterczas oświata ludu pójdzie zólitwym krokiem naprzód, a brak nauczycieli będzie zawsze widocznym w kraju.

Jak każdy początek jest trudnym, tak i ustanowienie elementarnych szkół na Litwie i w południowych guberniach, z powodu różnorodności indywidualnych, i braku odpowiednich nauczycieli i nieustalania jeszcze gminnego prawa, pozorne na początek przedstawia trudności i kłopoty. A przecież wglębmy się w naturę rzeczy i nowe stosunki włościańskie, trudności wszelkie znikną przed dobrą wolą i przezornością ziemiadońców, jeżeli tylko przy wprowadzaniu listów nadawczych po włościach będzie się miało na celu przyszłe wykształcenie ludu; i do jednego obowiązku opłacania przez gminę czynszów, podatków rządowych i danin kościelnych, przyłączy się mały stosunkowo podatek z dymu na nauczyciela i szkołę, składający się z pieniężnych i zbożowych datków. Dwóm obowiązkom będzie wystawiam dom szkolny z należącemi do niego utensiljami i obórka, oddzielnie stosownie do wielkości gminy, kilka morgów przyległego gruntu zdolnego pod ogród warzywny, owocowy i zbożowy, wznudzając tym sposobem przyszłe potrzeby kształcenia dzieci w gospodarstwie i sadownictwie, a zarazem baze na potrzeby wyżywienia nauczyciela z całą jego rodziną.

Dobrem jest wprawdzie na początek nauczania tu i ówdzie dzieci włościańskich i miejskich pod dworach przez samego często dziezieca, jego pokrewnych i officialistów, dopóki stosunki gminy z dworem w ścisłym pozostawały z sobą związku, a wprowadzenie oświaty okazywało się tak nieodzowną w dzisiejszych okolicznościach potrzebą; ale gdy przychodzi do skutku zupełne oderwanie się gmin od opieki i patryarchatu dworskiego, i pozostawienie ich własnemu samorządowi pod kontrolą władz obwodowych, oddzielnie ku temu celowi ustanowionych, — szkółki te powinny już mieć stałą egzystencją, i niezależnie od jednego indywidualum ale od gminy, która ponosząc ciężar utrzymania nauczyciela i obowiązku, zmuszona przez czasem utrzyma sama do wynagrodzenia sobie tego ciężaru przez posyłanie dzieci na naukę, a powoli wejście ten lekki przymus gminny w przyzwyczajenie i uznanie dobrodziejstwa oświaty.

Jedną jeszcze trudnością, jakaby się przedstawiać mogła w symetrycznem zakładaniu po wsiach i miasteczkach szkół elementarno-narodowych, jest nierówność rozpołożenia miejsca, brak należytych komunikacji i często, z powodu błot i lasów, zwłaszcza w południowej Litwie i Polesiu, zbytnie oddalenie wiośki od wiośki, kościoła od kościoła, miasta od miasta. A przecież wypadałoby niedalej jak na dziesiąć wiorst przestrzeni zakładać szkołki od wsi, aby inaczej nie narazić dzieci zimową porą na wypadki, zmarzenia i zabłąkanią się w śnieżnych zawiejach, i aby dzieci, odrwane letnią porą od paszenia do nauki w gozdzinach rannych lub południowych, mogły pospieszyć do szkółki i na czas powrócić do domu. Oszersze zatem wzdłuż niepowinny się ograniczać na założeniu jednej szkółki u siebie, bo z nią niemogłyby korzystać wszystkie dzieci włościańskie, ale, o ile się da, powinny w tem nowem urzędowaniu stosować się do wielkości gminy, pomnożenia się z czasem ludności, oddalenia od siebie wiośki, folwarków i rozróżnienia po lasach pojedynczych kolonij. Nieulegają jednak wątpliwości, że na pierwszy początek przynajmniej po miastach i przy kościołach parafjalnych staną szkołki narodowe, aby dzieci przez uczęszczenie rannu nabożeństwa zaczęły dzieło swego kształcenia

się od Boga i przyzwyczajały się z wczesna do modlitwy, poszanowania świąt, pobożności i innych cnót chrześcijańskich. Kościoł i szkoła, jako dwie obłąbienie Boga i najpierwsze instytucje na świecie, muszą iść z sobą zawsze w zgodnej parze; jedna na drugą powinna wpływać bezustannie i dopomagać sobie wzajemnie w duchowem rozwijaniu młodego pokolenia. Kościoł, oprócz pomocy duchownej i religijnej, powinien rozciągać kontrolę i nad moralnem prowadzeniem się nauczyciela i w połączeniu z świecką władzą stanowić administracją parafjalno-szkolną, pod której opieką i zarządem zalatwane być mają wszystkie potrzeby i interesa dotyczące szkoły. Od władzy tej zależeć powinno wpływanie dzieci do nauki, uwalnianie ich ze szkoły po należytym przysposobieniu do pierwszego komunij, zdaniu egzaminu z katechizmu i nauk elementarnych na kurs sześcioletni dziecka przepisanych. Władza ta powinna także mieć prawo karania rodziców i opiekunów w razie nieposłuszeństwa, nieregularności w posyłaniu dzieci na naukę i w ołacaniu polekłów na naukę; oprócz tego powinna zachęcać dzieci różnemi nagrodami do pilności w nauce i wzorowych postępów w pracy fizycznej. Administrację tej szkołki parafjalno-elementarnych składac mając dziecie majetności, proboszcz i starszyzna włościańska, a nad każdą taką władzą parafjalną czuwać powinien do czasu pojedynczego pośrednik, dopóki nie nastąpi inne urządzenie władz powiatowych i oddzielna rządowa administracja szkół zakładać się mających po kraju.

Podając te ogólne myśli pod względem zakładania i administracji szkół początkowo-narodowych pod sąd publiczny, należałoby w końcu jeszcze jedno ważne rozstrzygnąć pytanie: skąd brać nauczycieli na pierwszy początek, zanim instytuta nauczycielskie, które przynajmniej po miastach gubernjalnych, natychmiast powinny być zakładane, przysposobią z czasem dostateczną ilość m o dych kandydatów powołanych do objęcia swych posad nauczycielskich? Rwestją ta; przy dobrej woli i chęci narodu, da się także znaleźć, jeżeli w tym wielkim dziele cywilizacji przyjmie udział kościoł, którego obowiązkiem jest szerzenie moralności w ludzie. W szkółkach przy kościołach, pod opieką i kontrolą administracji parafjalnej, może tymczasowo nauczać organista, z pomocą samego księdza, jako członka owej administracji; tam zaś gdzie szkoła elementarna w kilkunasto-wiorstowem stanie oddalona od parafjalnego kościoła, może być powołany od włości i administracji do nauki dzieci, za osobnym wynagrodzeniem, pisarz gminy, który obok jednego obowiązku, bez obciążenia się pracą, z łatwością pełnić może drugi.

Tym sposobem początkowo na pozor trudności znikną zupełnie przed dobrą wolą ogółu, a za każdym krokiem przyspieszonym na drodze oświaty ludu, nowe odkrywać będziemy skarby talentów, pomysłności, szczepia i pokoj. Niech tylko szkoła zajmie się gorliwie kształceniem ludu; niech o ile można, w niedziale i święta uczęszcza do niej starzy na naukę, która zasadac się powinna na wykładzie religji, moralności, obowiązków stanu, zamiłowania pracy, porządku, wstrzeźliwości, na objaśnieniu potrzeby ulepszenia gospodarstwa, zakładania porządniejszych domów mieszkalnych, gdyż owe dymne i ciemne budy wpływają na przepiętanie umysłu i wywołują wszelkie dolegliwości fizyczne w naszym ludzie; niech mówię, szkoła nie spuszcza z oka młodego pokolenia i zajmie się jak najtroskliwiej przynajmniej nauką dzieci, jeśli już niestarzych, a owa epoka strasznego przejścia ze stanu poddaństwa do swobody neda się uczuć w narodzie, znikną chwilowe nieporozumienia i starcia społeczne, rozjaśnią się powoli raczone przez tyle wieków na pastwę ciemnoty umysły ludzkie, nastanie pokój, rządność i zgoda, a Bóg pobłogosławi dzieło odrodzenia się narodu i nad swojemi dziećmi rozleje harmoniją świętej miłości.

KORRESPONDENCOJA

KURJERA WILEŃSKIEGO.

Kamieniec, 20 września.

W zbieraniu i czyści calorocznej nie żepsza się, wiadać, zlaucha Podolska, kiedy wybory obecne w porównaniu z przeszłymi wyswiecają postępi niezmierzny. Przedewszystkiem chłodzio obywatelstwo o wyjaśnienie stanowiska swojego. Kto był na sali wyborczej, kto ogła- dał jednogłośnie objawy opinij zbiorowej, ten nie będzie już wątpił o znaczniejszej przyszłości stanu, co na chorągwi swojej stanowczo i jasno wypisał najświętsze zasady i na potrawe uzasadnione długim młeczeniem odpowiedział wyznaniem wiary obywatelskiej. Wygrana jest ogromna — bo nie tylko wyswieciła chwilę dzisiejszą w najwzrostszych jej założeniach i celach, lecz nadto wytknęła nam drogi i zobowiązała do pewnego systemu na przyszłość. Zjazd bardzo liczny; powaga i zapal niesłychane; — lecz wybory obecne można uważać za przygotowane pod względem wielu pytań potraczonych zapóźno, a które zaledwie po kilku latach wydadzą plan pożądaný. Nie wiem jeszcze, co będzie z opłatą urzędników i uchyleniem cenzu; — dożyłoby opinij w tym względzie nie pozostawia nieprawie do zyczenia, lecz w praktyce niepodobna usunąć natychmiast wszystkich trudności; Uboga i cicha zdolność niełatwo dostępowala świadomości publicznej; — nieznany się jeszcze pomiędzy sobą; — wybory więc ograniczają się kolemi jasniejącym przewagą materialną, pieniężną — lecz nie wyłącznie już oglądamy się na plutusową wielmożność, a dołbamy się myśli i uczuć obywatelskich. Dzisiaj już, przy wyborze marszałków powiatowych, w dzielismy kilka wskázówek wiele wymownych w tej mierze. Skrzyżowanie się z myślą ogółu nikomu nie uszło bezkarnie. Upadek kilku postużył innym budującą nauką na przyszłość. Marszałkami obrani zostali: Orłowski — Kamieniecki, Rosielski — Latozowski, Świękowski — Proskurowski, Bohdaszewski — Litwiski, Rusianowski — Winnicki, Wołdkowicz — Braćwiski, Izidor — Sobanski — Mohylewski, Kazimierz — Sobanski — Ohopolski, Stan. — Potocki — Jampolski — Józef — Lippowski — Hujzyski, Ghełmiński — Uszycki (powtornie) i Janakowski — Bałtski. — Na marszałka gubernjalnego poczekamy jeszcze dni kilka.

— Piękną chwilą było powitanie księcia Romana Sanguszki przez obywatelstwo na sali, a przez deputację żydowską w mieście. Żydz też wysłali delegacją do p. Czerwińskiego, prosząc o zatrzymanie się nadal na urzędzie marszałka kamienieckiego. Załowani są bardzo marszałek gub. Sadowski i Litwiski — Radziejowski, kamieniecki — Czerwiński i Bałtski — Roniker. Ci z własnej woli opuścili posady, bo zaleciwszy się powietnikom energją, światłem i poczciwym sposobem myślenia, z całego serca zatrzymywani byli.

Korzystając z gromady i zasobów miejscowych, rozpatrujemy się też pilnie w sprawie powszechnej. Z wielką pociechą przekonałismy się o niemym postępie co do reformy włościańskiej. Zastudze pośredników należy się uznanie obywatelstwa i rządu. Oto jest wykaz sierpnio-wy, tyczący się listów nadawczych: majątków 1493; włości 413,174; listów nadawczych 1601. Z tych 891 pod- pisane zostały przez 237,190 włości ą w 825 majątkach

niewypisanych 710 u 175,984 włosciach w 668 majątkach. Na powinności: listów nadawczych 709, włosciach 173,453, majątków 667; na czynsze: listów nadawczych 892, włosciach 239,741, majątków 826. Wypuk za pomocą pożyczki rządowej wprowadza 345 listów w 398 majątkach u 73,883 włosciach; na skarbowych przechodzi 398 włosciach w 40 majątkach przez tyż listów nadawczych. Podanych a niezatwierdzonych jeszcze w miesiącu lipcu listów nadawczych było 257. Oczywiście liczby dodatnie urosły znakomicie po dziś dzień, gdyż coraz tłumniej pod koniec lipca robotą.

Ramięniec, po kleskach swoich ogniowych, odznacza się obecnie życiem wielkiem choć smutnym. Straty prywatne ogromne, lecz nieprawda, że katedra spłonęła do szczytu, jak podają dzienniki warszawskie. Spłonął dach tylko i za dni kilka, dzięki ofiarom obywatelstwa i mieszkańców miejscowych, świątynia odzyska postać dawniejszą. Miasto drżało czas jakiś w oczekiwaniu strasznym; w kilkunastu miejscach znajdowano dymiące się szmaty, napojone kamfina — podłość bez miary!... Zbójca tylko i rabuś zdolen pochwyć głównie pożarą. Nie przypuszczam innych zdarzeń. Nędra rzucona na bruk uliczny nie pomoże zastępu obywatelskiego. I fakcje i ogół wymagają myśli i pracy; — ból, rozpacz, ubóstwo zamykają uczucie w granicach osobistych; idea — tam gdzie jej niema — nie ożywi nigdy; a utrata mienia całego, nagła, niewinna, rozala uczuciem krzywdy, napawa obruzeniem i wzgardą. Popioły i rumowiska zawsze prawie pomnikami bywają podłości... Lecz dość już tego! Zakrawało się serce na widok nędzy bratniej. Dalej więc do lekarstwa — do pracy, a jeżeli w zgromadzeniu dzisiejszym wyniknie coś jeszcze dobrego, nie omieszkamy podzielić się z krajem.

WIADOMOŚCI GIEŁDOWA OD OTTONA SCHMIDTA, z Królewska, d. 7 października 1862 r. Dziś płacono: Za pszenicę bardzo kolorową: 125—126 f. 81—82, 127—128 f. 82—84, 129—130 f. 85—86, 130—131 f. 85—89 silbrgr. za szefel. — kolorową 123—124 f. 76—77, 125—127 f. 79—81, 129—130 f. 84—86 silbrgr. — ordynaryjną czerwona 120/121 65 123/124 70 Silbrgr. — żyto 115/118 f. 55—57, 118/122, 57—58, 123/124 70 Silbrgr. — jęczmień mały 100/104 f. 41, 42, 43, węgry 103/109 44—48sr — owies 70/75 f. 25—27, 77/81 28—32, silbrgr. — groch biały 54—56, piękny 57, szary 62—68. — Wyka 46—48, piękna 49—51. — siemię lniane, 106/111 f. 78—83, 112—113 84—86, 112—114 87—90, — okowitę na miejscu za 8000%, Trallesa bez kufy, 18 tal. za wiosnę z kufą 17 1/2 talar. — gips prawdziwy francuzki 16 Silbrgr. za 100 f. — najlepsze guano 5 1/2 tal. za 100 f. — najlepsza mąka kościanna 3 1/2 za 100 f.

ROZMAITOŚCI.

— Książę poetów, nieśmiertelny Dante, rozpoczął jak wielu wielkich ludzi, swój zawód omakiem. W jednym inwentarzu z r. 1285 świeżo odkryto imię jego wpisane na liście tokańskich lekarzy i aptekarzy.

— Jeden dziennik w Berlinie ogłosił sprzedaż „karpiego prozku” po dukacie za pudełko. Proszek ten miał posiadać cudowną własność zarybiania karpiami sadzawek w bardzo krótkim czasie. Jeden z właścicieli ziemskich z Pomorza, przeczytałszy to ogłoszenie, postał natychmiast dukata do drukarni gazety na pudełko prozku, lecz zamiast tego otrzymał od redaktora list następującej treści: „Proszek przebaczył mistyfikację. Poszedłem w zakład, że ogłoszenie najdziwniejszego sekretu wywoła zaraz mnóstwo żądań, pańskie jest szóstym z rzędu w ciągu czterech dni.”

— W lasach nad jeziorem Huronickim i St-Clair (w Ameryce północnej) zjawiała się nieznaną dotąd rassa dzikich ludzi. Widziano dotąd tylko 8 indywiduali; mężczyźni chudzi i bardzo wysokie, kobiety niskiego wzrostu. Ciało wszystkich bez wyjątku poroście jest włosiem, i kobiety i dzieci mają brody, która je robi podobniemi do małp brazylijskich. Głowy tych dzikich są nadzwyczaj ogromne w porównaniu z tułowem, żołądek obłrzymiły objętości, ręce ogromnie długie. Jak Eudemem w Australji i na wyspie Boorne, będzie to przejście od kształtów ludzkich do małp. Myśliwi indyjscy odkryli po raz pierwszy to dzikie plemię niedaleko Mont-Clemens. Widziano je potem nad jeziorem Huron. Kolonisci strwożeni ściągają wszędzie tych mniemanych djabłów. Żadna łódź jednak nie może ich dopędzić na wodzie, żaden pies nie jest w stanie ich zgnać na lądzie śród dzikich zarosli. Z tego powodu nadbrzeżni mieszkańcy wzywają już o pomoc rządu i sami odbywają meetingi w celu pochwylenia tej rodziny djabełskiej, która, jak twierdzą, wszędzie gdzie się pokazuje tylko, wysusza mleko u krów, zabija psy i ściągają za sobą całe roje nietoperzy w dzień biały. Niektórzy nawet z przesądniejszych utrzymują, że widzieli tych dzikich pełzających jak żmieje, powijających jak ryby, a nawet znikających jak cień w powietrzu.

— Rozpoczęte przed dwoma laty roboty kolo tunelu przez Mont-Cenis posuwają się bez przerwy. Otwór tunelu tego mającego połączyć ogniem kolei żelaznej Francję z Włochami leży 3700 stóp nad powierzchnią morza, a 300 stóp nad doliną rzeki Arc, w blizkości miasta Modane. Trzystu robotników w trzech oddziałach po 100 osób, pracują dzień i noc, po 8 godzin każdy, od strony Francji (Sabaudji). Dłużej nad 8 godzin niemożna wytrzymać w tej jaskini przepelnionej dymem od lamp i prochu, chociaż powietrze oczyszcza się tam ciągle za pomocą machiny wentylacyjnej. Wyrażona przestrzeń, żeby wstrzymać bijące tu i ówdzie źródła, pommurują i zasklepiają zaraz octosanami brylanty granitu. Wyrażono już tym sposobem, we wnętrzościach pokonanego przez ducha czasu obrzyma Alp, przestrzeń na 2,000 metrów długo, czyli szóstą część całkowitej długości tunelu. Roboty posuwają się po obu stronach góry, przy Bardonnèche jednak od strony włoskiej, roboty idą dość spiesznie, gdyż zastosowano tam do wiercenia góry siłę parowych maszyn. W przecieciu zagłębiają się codziennie w górę na dwa metry; potrzeba więc jeszcze 2500 dni czyli siedm lat, żeby przekopać pozostałe 10,000 metrów, gdyż cały tunel będzie 12 kilometrów długi (12 wieści prawie). Niepodobna do tej olbrzymiej pracy użyć większej liczby robotników, gdyż wydrążający się obecnie otwór trzyma tylko 18 stóp szerokości i dopiero w późniejszym czasie będzie rozszerzony. Tunel ten będzie arcydziełem sztuki inżynierskiej i zostawi daleko za sobą wszystko, na co się dotychczas zdobyć zdołały rozum i wytrzymałość ludzka.

— Półkownik Colt, wynalazca rewolweru, rodem Amerykanin, umarł niedawno, zostawiając 3 miliony dolarów funduszu, który mu przyniósł jego wynalazek. W fabryce jego pod Hartford pracowało ciągle 1000 robotników, których zarobek roczny wynosił około 3 milionów franków. — Do największych i najczystszych fabryk maszyn należy obecnie fabryka Borsiga w Moabit pod Berlinem. Od roku 1841 wyszło z tej fabryki 1668 lokomotyw z tenderami. Od 1 stycznia budowano w niej 80 lokomotyw, a do końca tego roku fabryka ma wykończyć jeszcze 150 zamówionych już lokomotyw dla rozmaitych

spółek-dróg żelaznych. Pracuje w ntej ciągle przeszło 2500 robotników.

— We Francji, na wybrzeżu Medoc, zaczęto odkopywać znaczne niegdys miasto Soulaï, które nosiło niegdys nazwę Notre-Dame de la fin de terre i zniknęło w falach morza i piasku. Cała zatoka Gaskońska jest obszernym cementaryjskim miastem zaginionym. Miasto rzymskie Roviomagus spoczywa tutaj w głębiach wód morskich, a śród ciszy dostrzedz można na dnie morza jego ruiny. Skała Cordouan (na której się wznosi sławna latarnia morska) oddalona teraz o półtory mili od brzegu, była kiedyś połączona z tēm miastem. Z akt archiwalnych pekażuje się dowodnie, że od roku 1630 do 1842 morze posunęło się w głąb lądu na 350 metrów; od roku zaś 1842 do 1845 na 105 metrów, co wynosi 35 metrów rocznie. Amatorowie win Bordeaux mogą się więc spodziewać, że z postępowaniem czasu sławne winnice Medoc, St-Julien, Margaux i inne zalane zostaną słoną morską wodą. Jednak nił desperandum, gdyż możemy zapewnić, iż tego kataklizmu nie doczekają.

— W Londynie wychodzi rocznie do 200,000 hektolitrow wina, a w Paryżu do 1,750,000 hekt. Piwa wypijają w Londynie do 3,000,000 hekt. a w Paryżu do 290,000. Konsumcja wódek i likierów dochodzi w Londynie do 300,000 hekt. a w Paryżu ledwo do 77,000 hekt. Przyjawszy 2,600,000 dusz za ludność Londynu i 1,174,000 Paryża, możemy w przecieciu oznaczyć liczbę codziennego użycia pomienionych napojów dla każdego mieszkańca Londynu i Paryża. Oto rezultat tych obliczeń:

	Londyn.	Paryż.
Wina	litrow 21.	litrow 400.
Piwa	— 410.	— 67.
Wódki i likier.	— 30.	— 118.

Widzimy stąd, że gorące napoje rozchodzą się w jednakowej proporcji tak w Londynie jak i w Paryżu. Lecz w pierwszym przeważa liczba wyrażająca ilość użytego piwa, w drugim zaś wina. Wszelako piwo w Paryżu, a wino w Londynie skutkiem niektórych handlowych reform coraz bardziej się upowszechniają.

— Du Pays podaje ciekawe szczegóły, wykopalisk Pompej, w 1020 numerze paryżkiej ilustracji. Dla ułatwienia robót wewnętrznych, dla wywożenia niepotrzebnych gruzów, niedawno urządzoną została w tēm podziemnym mieście kolej żelazna. Zamiast niewystarczającego wsparcia, które rząd burboński udzielał na wydatki eksploatacyjne, rząd teraźniejszy zapewnił kredyt roczny dostateczny na nieustanne prace około wykopalisk. Przy tak silnym z górą poparcu, można się spodziewać, że dwie trzecie zakopanego jeszcze miasta, wkrótce przy świetło dzienne, wyswiecając nie jeden szczegół archeologiczny. Działalność ta nietylko daje się spostrzegać w samej eksploatacji, lecz zarazem w mądre urzędnikom kierownictwie. Do 1824, okrywała ją gruba opona tajemnicy i wszelka komunikacja surowo było wzbroniona. Myślano wtenczas li tylko o posągach, plaskorzeźbach, obrazach i sprzętach; o domy weale się nie troszczono, owszem, zasypanyo je po wydobyciu wszystkich drogocennych pamiątek. Obecnie postanowiono całe miasto odkopać. Fiorelli, dyrektor wykopalisk, odkrył w tych czasach starożytny bruk i jedną z bram miasta. Przedmioty znacznej objętości pozostają na miejscu, mniejsze zaś przenoszą się do muzeum neapolitańskiego. To ostatnie również korzystnym uległo zmianom. Za Borbonów zwiedzający musieli opłacać ogromny haracz, i to nietylko za wejście do samego gmachu, lecz do każdej sali. Konserwatorowie (custodes), bez ceremonij przypominali artystom i zwiedzającym, jeżeli się dłużej bawili, że czas myśleć o wyjściu. Działaj zupełnie inny obrót rzeczy wzięły konserwatorowie bezpłatnie udzielają wszelkich żądanych objaśnień. Zajęto się też systematycznym ułożeniem wszystkich przedmiotów i zredagowaniem katalogu.

— Z rozprawy odczytanej niedawno przez Dra Scotta na posiedzeniu Dewonszyskiego Towarzystwa nauk społecznych, okazuje się, że w 1861 roku w Wielkiej Brytanji na 1738 mieszkańców, był jeden głuchoniemy. W Europie stosunek ten był 1 na 1593; w Szkocji 1 na 1340; w Irlandji 1 na 1307. Daleko więcej jest głuchoniemych pleci żeńskiej niż żeńskiej. Na 12,553 głuchoniemych w Wielkiej Brytanji, liczyło się 6,884 pleci żeńskiej, a 5,669 pleci żeńskiej. Ogółem liczba głuchoniemych w całej Europie ma wynosić około 250,000. Więcej jest głuchoniemych w okręgach północnych niż w wielkich miastach; więcej stosunkowo w Irlandji i Szkocji niż w Anglii. W Londynie znajduje się 1 głuchoniemy na 1,783. W wielkich księstwach Luksemburskiem i b. Tyskańskiem, królestwach Wuertembergkiem, Bawarskiem, Belgickiem i Holenderskiem 1 na 2,292; w b. królestwie Sardynjskiem, w Norwegji i niektórych częściach Szwajcarii 1 na 646; w niektórych zaś kantonach Szwajcarskich 1 na 206. We Francji było 6 głuchoniemych na 10,000 ludności; na Korsyce 14 na 10,000; w dep. wyższych Alp 23 na 10,000; w Bernie 28 na 10,000; w Islandji 11 na 10,000. W całym świecie jest 194 szkół dla głuchoniemych, w których jest 449 profesorów na 7,000 przeszło uczniów. Na wyspach Wielkiej Brytanji jest 22 podobnych zakładów; we Francji 44; w państwach niemieckich 28; w Austrii 10; w Włoszech 11; w Prusach 25; w Belgji i Holandji 10; w Bawarii 10; w Danji, Szwecji i Norwegji 5; w Szwajcarii 10; w Rosssi 1; w Polsce 1; w tancach Zjednoczonych 13; w Kanadzie 1; w Hiszpanji 2; w Portugalji 1; w Azji 2.

— Podług danych zamieszczonych w Jahrbuch für amtliche Statistik des Preussischen Staats, ludność słowiańska stanu cywilnego monarchji pruskiej wynosi 2,259,596 mieszkańców, a mianowicie 2,095,816 Polaków (nie licząc w to Kaszubów), 109,000 serbów-łużyckich czyli Łużyczan i 54,771 Czechów. Oprócz tego w armji pruskiej służy 40,000 przeszło Stowian.

— Wywoz mąki ze Stanów Zjednoczonych do połączonej królestw w Brytanji przybrał w ostatnich latach ogromne rozmiary. W 1859 roku jeszcze Anglja sprowadzała z Stanów Zjednoczonych 1 procent tylko rocznej konsumpcji zboża, 92% z Francji i 7% z innych krajów. W 1860 roku ilość mąki sprowadzonej ze Stanów Zjednoczonych Ameryki północnej do Anglii wynosiła już 22 1/2 % całkowitego wywozu, a w r. 1861 urosła do 64%. Wspomniałszy już nieraz o niekorzystnym dla nas współzawodnictwie Stanów Zjednoczonych w handlu zbożowym z Anglja. Obecna wojna uspi je na chwilę — ale go nie odwróci bynajmniej, jeżeli kraj nasz nie chwyci się udoskonalonych systematów rolnictwa i nie pokryje się siecią ulepszonych szlaków i dróg żelaznych.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Z przyjemnością śpieszymy donieść czytelnikom naszym, że zarząd kolei żelaznej, czyniąc zadość słusznym wymaganiom publiczności, zalecił, aby pociągi z Warszawy do Wilna i odwrotnie bezpośrednio z Wilna, nie zatrzymując się na pośredniej stacji w Lantwarowie. Tym sposobem podróży, opuszczając Warszawę w niedziele i czwartki o godzinie 9-tęj zrana, przybywają do Wilna tym samym pociągiem o godzinie pół do dwunastej wieczorem,

pociągi zaś do Grodna, Białegostoku i Warszawy odchodzi z Wilna w poniedziałki i piątki o godzinie 4-tęj min. 20 rano, zatrzymując się w Lantwarowie tyle tylko, ile tego rozkład jazdy i bezpieczeństwa podróży wymaga.

OGŁOSZENIA.

Оть комитета для постройкой семинара при Виленской Римско-Католической Семинарии объявляется, что для сооружения означеннаго здания, встречается надобность въ поставкѣ къ 1 апрѣля 1863 г. слѣдующихъ материаловъ: кирпича 800,000 штукъ, известія куб. саж. 70, известія бѣлой пудры 700, песку куб. саж. 80; глины куб. саж. 10; жѣлѣза пологона пуд. 700; гвоздей разнаго сорта 30,000 штукъ; алебастру пуд. 1,500; изразцевъ глазуриныхъ 4,000 штукъ; стекло въ полюбыхъ листовъ 700; драпировъ 18,000 штукъ; брусковъ сосновыхъ 700 штукъ; брусковъ пихлевыхъ 1,000 штукъ; досокъ сосновыхъ поудлинныхъ 2,000 штукъ и досокъ чистыхъ 1,000 штукъ.

Желающіе взять на себя, какъ на поставку такихъ материаловъ, такъ и отдачу стодарныхъ, плотничихъ, каменныхъ, печныхъ и другихъ по сѣмѣ работъ, благоволятъ явиться къ 15 будущаго октября, въ комитетъ учрежденный для сей постройки, имѣющей свои засѣданія ежедневно съ 4-хъ до 6-и часовъ по полудни, въ домѣ Миллера, на Нѣмецкой улицѣ, квартира N. 15, для предьявленія своихъ условій, и дальнѣйшаго затѣмъ со стороны комитета распоряженій. 26 сентября 1862 года.

Предсѣдатель комитета Двора Е. П. В. Камеръ-юнкеръ графъ Озаровскій.

W KANTORZE REDAKCJI SPRZEDAJĄ SIĘ

GAWĘDY I RYMY ULOTNE WŁADYSŁAWA SYROKOMLI

Poczet szósty. Nakład M. Gałkowskiego o. 1861. Cena kop sr. 50 z przesyłą, z czego połowę, nakładca przeznaczna na rzecz rodziny zmarłego wieszca.

UWADOMIENIE.

Z dniem 15 października b. r. otworzonym zostanie nowy Magazyn bławatnych towarów pod firmą

KURLANDZKI MAGAZYN

w Wilnie przy ulicy Zamkowej w domu Bobana. Rzeczony magazyn zawierać będzie znaczny wybór towarów bławatnych i wełnatych i bawelniczych. Płótwa we wszelkich gatunkach, bielizna męską i damską, bielizna stołową, chustki płócienne i bawelnowe. Bogaty wybór garderoby damskiej i męskiej najnowszego kroju, gustu i mody, oraz wszelkie przedmioty służące mogące do ubiorów damskich i męzkich.

Kilko razy w mój pobyt na tutejszym jarmarku S. Jerskim, dał mi sposobność poznać potrzebę i gust tutejszej publiczności, do którego mój Magazyn zastosowałem. Mam przeto nadzieję, że szanowna publiczność, często odwiedzając mój Magazyn łatwo się przekona, tak o dobroci towarów jako też o sumiennej ekspedycji. 3-669

Pigułki z roślin p. CAUVIN,

Aptekarza—chemika i ucznia szkoły wyższej w Paryżu, przy placu tryumfalnej Bramy N. 10.

Pigułki te pomagają trawieniu pokarmów są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe a skuteczność niezawodna. Są jedynym środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi a najlepszym lekarstwem na powrocie do normalnego stanu funkcji żywotnych. Przygotowane wyłącznie z roślinnych substancji wzmacniają kreski i trzewia, czyszczą nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała. Użycie ich nie wymaga ani diety, ani osobnego napoju; pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących dotąd znanych; i dla tego w słabociach gwałtownych, a zwłaszcza chronicznych, jak zapalenie kreszek, zamulanie żołądka, astma, mocny katar, iszajka, migrena, ból głowy, szkrofaly i t. d. požądany sprawiają skutek.

Wartość pigulek p. Cauvin w dwóch słowach da się skreślić: „przywracają zdrowie.”

Obecnie cena zostaje zniżona pojedynczych 50 kop. podwójnych o 60 pigułkach k. 90. 5.

PLASTER BIEDNEGO (Ecusilatre de pouve homme), złożony z żywicowych naturalnych balsamów; wyższość jego jest uznana nad papierem chemicznym i plasterem Burgundzkim (polx de Bourgogne). Skuteczny na zatrzymanie kata-

CENY TARGOWE W WILNIE. od 27 do 31 września. Żyta beczka 11 r. pszenicy beczka 22 r. jęczmienia beczka 9 rub. owsa beczka 5 rub., 50 kop. grochu beczka 14 rub., gryk beczka 10 rub., siano pud 40 kop słomy pud 20 kop., kartoff beczka 6 rub. masła pud 9 rub.

rów piersiowego, pedogry i reumatyzmu, skóry weale nie jątrzy. Dostać można w aptekach pp. Chrościckiego w Wilnie,—Tomanka we Lwowie,—Marcinczyka w Kijowie,—Mogdańskiego w Krakowie,—Mrozowskiego w Warszawie. 1-520

W DOMU TOMASZEWICZA za zielonym mostem jest mieszkanie do wynajęcia, także kłoby życzył może cały dom i z placem na skład drewa wzięść w aręde. 3-693

Z powodu wyjazdu sprzedają się dobre szopy za 60 rubli, nowy damski burnus z czarnego Luğduńskiego aksamitu, oblamowany korunkami za 55 rub., piękny czarny szal fran-uzki za 60 rub., lisie damskie futro za 30 rub. i inne rzeczy. Na Autokolu naprzeciw 5-jej wiorsty w domu pani Anisimowej. 3-694

W Dobrach Horodnej w gubernji Wileńskiej w powiecie Lidzkim położonych dziedzicznych JW Maurycego hrabiego Potockego o 16 wiorst od stacji pocztowej Weronowa a o 10 wiorst od stacji pocztowej Żyrmun położonych, w dniu 7-m bieżącego miesiąca października o południu, sprzedawać się będą: zwijająca się stadnina, składająca się z kłacz stadnych i młodzieży trzy i dwu-letniej a w ogóle sztuk 25 i część zmniejszającej się obory, składającej się z krów stadołnych i różnego wieku młodzieży, sztuk przeszło trzydzieście—o czem interesowani przez niniejsze zawiadaniają się. Dat 1862 roku września 15 d. w Horodnej. Pełnomocnik Jan Januszkiewicz. 3-680

ВИЛЕНСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Приѣханіе въ Вильно съ 27-го септѣбря по 1-ое октѣбря. ГОСПИТАЛЬНИЦА НИЩКОВСКИ. Пом. Иванъ Вутлеръ съ женою Гр. Шадурски.—Графъ Стан. Платеръ-Зибергъ.—Исп. Годлевски.—Онурій Рымкевичъ.—Осипъ Жаба.—Алоизій Хуадзински съ семействомъ.—Графъ Витольдъ Ташковичъ.—Адолъ Кублицкі.—Фабіанъ Шалговски.—Станиславъ Нелавичкі.—Мировъ посредникъ Табелски.—Студентъ Медардъ Конча.—Сигизмундъ Сальмоничъ съ женою.—Графъ Николай Шадурски.—Олгердъ Буагачъ.—Валеріанъ Стоковский.—Г-жа Емилија Григоровичева.—Евразіа Мейеръ.—Дража Яновска.—Михалина Кладшъ.—Полювнича Чолописка.—Александра Войтквичена съ дочерью.—Дѣйств. стат. сов. Ломачевски.—Полковникъ: Фишеръ.—Даниэль Жуковъ.—Крузеръ.—Вильг. Иванни.—Колл. асс. Карлъ Фрихъ.—Инж. шт. кап. Ейммовъ.—Поручикъ Гроссъ.—Колл. асс. Лавчевски.—Поруч. Новаковский.—Подпоруч. Идальковский.—Колл. секр. Неводинъ.—Корнетъ Владоки.—Мичалова Двержковски.—Мичалова Девски.—Стан. Пржовски.—Юстинъ Луцки.—Конст. Векенъ.—Адолъ Буино.—Мичалова Девковски.—Непомученъ Кигель.—Осипъ Барановски.—Цесарій Войтквичъ.—Сильвій Студински.—Юрій Крышкль.—Кипр. Аккордъ.

ГОСПИТАЛЬНИЦА ПОЗНАНСКИ. Колл. асс. Виллоблочки.—Поруч. Прутковски.—Штабс-кап. Галински.—Пом. Крогичевски.—Подпоруч. Вапачински.—Прайор. Полатавъ.—Инспекторъ жед. дор. Гукель.—Майоръ Есмманъ.—Над. сов. Сербряковъ.—Пом. Войтквичъ.—Ирап. Гутинъ.—Г-жа Алек. Лукянова.—Чинюв. по жед. дорогъ Ходоровски.—Инд. сов. Иванъ Леонидъ Лесевъ.—Пом. Алек. Лабуниски.—Над. сов. Иванъ Добиниски.—Шт. кап. Лаутински.—Поруч. князь Друцкій-Соколински.—Леонардъ Берци.—Пом. Скалекъ.—Купецъ Фридрихъ.—Помощ. Стан. Домбровски.—Супруга Мишкаго гражд. губ. Коженникова съ семействомъ.

Выѣханіе изъ Вильно съ 27-го септѣбря по 1-ое октѣбря. Г-жи: Байбиковъ.—Патросовъ.—Ст. Прудовски.—Львовъ.—Графъ Малаховски.—Хитровъ.—Карповски.—Рупковски.—Дунички.—Графъ Платеръ-Зибергъ.—Филиповски.—Рымкевичъ.—Рудоминъ.—Собенински.—Грабовски.—Валухъ.—Князь Оболенски.—Горски.—Ю. Янукевичъ.—Неводинъ.—Сулевски.—Аккордъ.—Кришкль.—Новаковски.—Фишеръ.—Маршалъ.—Жаба.—Годлевски.

ДИЗНИКЪ ВІЛЕНСКИ.

Приѣхали до Вильно од 27-го września до 1-го października.

HOTEL NISZKOWSKI. Обув. Jan Butler z żoną.—Hr. Władysław Szadurski.—Hr. Stanisław Piater-Zyberg.—Ignacy Godlewski—Onufry Rymkiewicz.—Józef Żaba.—Aloizy Chłudzinski z rodziną.—Hr. Witold Tyszkiewicz.—Adolf Kublicki.—Fabian Szelbowski.—Stanisław Niefalicki.—Sędzia Pejed. Tabelski.—Stud. Medard Koncza.—Zygmunt Salomonowicz z żoną.—Hr. Nikołaj Sradurski.—Olgierd Bulhak.—Walerjan Stokowski.—Panie: Emilia Hryhorowiczowa.—Eufrozyna Mejer.—Idalja Janowska.—Michalina Klipsz z synem.—Pulkownikowa Czaporłowska.—Aleksandra Wojtkiewiczowa z córką.—Rz. rad. stanu Łomaczewski.—Półkow. Fischer.—Półkownik Daniel Zukow.—Półkow. Kreutzer.—Wilhelm Pizani.—Kol. Assesor Karol Erik.—Inż. St. Kapitran Elmow.—Porucz. Graff.—Kol. assesor Łaszczewski.—Porucz. Nowakowski.—Podporucz. Idzykowski.—Kol. sekr. Niefelodowicz.—Kornet Bialocki.—Mieczysław Dziegowski.—Mieczysław Dębski.—Stanisław Przewuski.—Justyn Łuczyński.—Studenci: Konst. Bekesz.—Adolf Bajno.—Mieczysław Dzikowski.—Nepomucen Kigel.—Józef Baranowski.—Dworzanie: Cezary Wojtkiewicz.—Sylvian Stulginski.—Jerzy Kryszkian.—Cyrjak Accord.

Wyjechali z Wilna, od 27-go września do 1-go października. Panie: Bajbakow.—Patrosow.—Stan. Puslowski.—Lwow.—Hrabia Malachowski.—Chitrowo.—Karwowski.—Ruszkowski.—Luczyński.—Hr. Piater-Zyberg.—Filipekowski.—Rymkiewicz.—Rudomino.—Sobieleszanski.—Grabowski.—Walech.—KsiążęObolenski.—Gorski.—Juljan Januszkiewicz.—Niefelodowicz.—Sulewski.—Accord.—Kryszkian.—Nowakowski.—Fischer.—Marschal.—Żaba.—Godlewski.